

Edukacija nastavnika o modelu učenja zalaganjem u zajednici : Priručnik za edukatore

---

Edited book / Urednička knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2021**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:515159>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Co-funded by the
Erasmus+ programme
of the European Union

**EDUKACIJA NASTAVNIKA O MODELU
UČENJA ZALAGANJEM U ZAJEDNICI:**

Priručnik za edukatore

Alžbeta Brozmanová GREGOROVÁ
Tatiana MATULAYOVÁ
Lenka TKADLČIKOVÁ
Vojtech VOSEDALEK
Alina Simona RUSU
Carmen COSTEA-BĂRLUȚIU
Attila PAUSITS
Florian REISKY
Bojana Ćulum ILIĆ
Lara JELENC
Thomas SPORER
Isabel HUSTERER
Mária Murray SVIDROŇOVÁ
Martina KUBEALAKOVÁ
Zuzana BARIAKOVÁ
Jana ŠOLCOVÁ
Lívia NEMCOVÁ
Zuzana HEINZOVÁ
Lenka ROVNANOVÁ

Urednici:

Bojana Ćulum ILIĆ
Lara JELENC
Matia TORBARINA

2020/2021

slihe

Priručnik za edukatore

Co-funded by the
Erasmus+ programme
of the European Union

Ćulum Ilić, B., Jelenc, L., Torbarina, M. (2021)
(Ur.). *Edukacija nastavnika o modelu učenja zalaganjem u zajednici: Priručnik za edukatore*.
Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.
ISBN 978-953-361-007-8 (e-izdanje)

Izdavač:

Sveučilište u Rijeci
Filozofski fakultet
Sveučilišna avenija 4, 51000 Rijeka

Za izdavača:

izv. prof. dr. sc. Ines Srdoč - Konestra
izv. prof. dr. sc. Aleksandar Mijatović

Urednica izdanja na engleskom jeziku:

Alžbeta Brozmanová Gregorová,
Sveučilište Matej Bel, Slovačka

Prvo izdanje na engleskom jeziku – Banska
Bistrica: Belianum, Matej Bel University
Press, 2019. – ISBN 978-80-557-1597

Urednici izdanja na hrvatskom jeziku:

izv. prof. dr. sc. Bojana Ćulum Ilić
prof. dr. sc. Lara Jelenc
Matia Torbarina, mag. psih.

Prvo izdanje na hrvatskom jeziku (prijevod) -
Rijeka, Filozofski fakultet u Rijeci, Sveučilišna
avenija 4, 51000 Rijeka (projektni materijal), 2020.

Autori:

Alžbeta Brozmanová Gregorová,
Sveučilište Matej Bel, Slovačka
Tatiana Matulayová, Sveučilište Palacky
u Olomoucu, Češka Republika
Lenka Tkadlčíková, Sveučilište Palacky
u Olomoucu, Češka Republika
Vojtech Vodsedalek, Sveučilište Palacky
u Olomoucu, Češka Republika
Alina Simona Rusu, Sveučilište
Babeş-Bolyai, Rumunjska
Carmen Costea-Bărluțiu, Sveučilište
Babeş-Bolyai, Rumunjska
Attila Pausits, Sveučilište Danube u Kremstu, Austrija
Florian Reisky, Sveučilište Danube
u Kremstu, Austrija
Bojana Ćulum Ilić, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska
Lara Jelenc, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska
Thomas Sporer, Katoličko sveučilište u
Eichstätt-Ingolstadt, Njemačka
Isabel Husterer, Katoličko sveučilište u
Eichstätt-Ingolstadt, Njemačka
Mária Murray Svidroňová, Sveučilište
Matej Bel, Slovačka
Martina Kubealaková, Sveučilište
Matej Bel, Slovačka
Zuzana Bariaková, Sveučilište Matej Bel, Slovačka
Jana Šolcová, Sveučilište Matej Bel, Slovačka
Lívia Nemcová, Sveučilište Matej Bel, Slovačka
Zuzana Heinzová, Sveučilište Matej Bel, Slovačka
Lenka Rovňanová, Sveučilište Matej Bel, Slovačka

Recenzenti:

Luz Avruj, CLAYSS, Argentina
Karsten Altenschmidt, Sveučilište u
Duisburg-Essenu, Njemačka
Mihai Bogdan Iovu, Sveučilište
Babeş-Bolyai, Rumunjska
Zlatica Dorková, Sveučilište Palacky
u Olomoucu, Češka Republika
Candelaria Ferrara, CLAYSS, Argentina
Filiz Keser-Aschenberger, Sveučilište
Danube u Kremstu, Austrija
Nives Mikelic Preradovic, Sveučilište
u Zagrebu, Hrvatska
Michaela Skyba, Sveučilište Presov
u Presovu, Slovačka

Grafičko oblikovanje:

ANVIL

Ovaj priručnik dio je projekta „Service learning in higher education – fostering the third mission of universities and civic engagement of students“, Akronim: SLIHE. Projekt provode Matej Bel University (Slovačka), Universitatea Babeş Bolyai (Rumunjska), Univerzita Palackeho v Olomouci (Češka Republika), Filozofski Fakultet u Rijeci (Hrvatska), Universitaet Fuer Weiterbildung Krams (Austrija), Katholische Universitat Eichstatt – Ingolstadt (Njemačka) uz partnere Center for the Development of Learning Service in Latin America (Argentina), International Association “Open Interactive School” Non-profit organization (Bosna i Hercegovina) te je financiran od strane Europske unije kroz program Erasmus+ pod brojem: 2017-1-SK01-KA203-035352.

Mišljenja navedena u ovoj monografiji označavaju mišljenja autora i ne odražavaju nužno stajališta Europske komisije te ona ne može biti odgovorna za buduću uporabu navedenih informacija.

Sadržaj

Uvod	4
1. Kratke upute za edukatore	6
2. Osnovne informacije o edukaciji	8
3. Nastavne cjeline	10
4. Tijek edukacije	14
Dodatni nastavni materijali	47
Prilozi – Učenje zalaganjem u zajednici u visokom obrazovanju u državama partnera	67

UVOD

Uloga koju visokoškolske ustanove mogu imati u gospodarskom rastu i društvenom napretku u modernom „društvu temeljenom na znanju“ (Europska komisija, 2017.) sve je više prepoznata diljem svijeta. Tijekom posljednjih desetljeća, visokoškolske ustanove nisu isključivo usredotočene na dvije misije, nastavu i istraživanje, nego su postale ključnim sudionicima u gospodarskom i kulturnom napretku, čime su se transformirale u ustanove koje sudjeluju u industriji i društvu (Etzkowitz, 2000.; Vorley i Nelles, 2008.). Danas sveučilišta iznova promišljaju svoju ulogu u društvu te odnos sa svojim sastavnicama, dionicima i zajednicama. Odnos između visokoškolskih ustanova i društva smatra se trećom misijom sveučilišta. Izraz „treća misija“ privukao je pozornost mnogih autora tijekom posljednjeg desetljeća (npr. Görason, Maharajh i Schmoch, 2009.; Jongbloed, Enders i Salerno, 2008.; Vorley i Nelles, 2008.; Tuunainen, 2005.). Većina autora slaže se da navedene definicije promatraju „treću misiju“ kao rezidualni izraz koji obuhvaća sve sveučilišne aktivnosti koje nisu dio prvih dviju misija: nastave i istraživanja. Općenito, koncept treće misije obuhvaća mnoge rastuće zahtjeve s kojima se sveučilišta susreću kako bi zauzela vidljiviju ulogu tijekom procesa poticanja i vođenja uporabe znanja u svrhu društvenog, kulturnog i gospodarskog razvoja. Kao što Gorason, Maharajh i Schmoch (2009.) navode, interpretacija pitanja koji tip funkcija treba biti obuhvaćen definicijom treće misije osjetno se razlikuje u različitim državama i kontekstima (od njemačke usredotočenosti na transfer tehnologije sa sveučilišta na poduzeća, sve do latinskoameričkog šireg koncepta proširenja funkcije sveučilišta u svrhu služenja potrebama zajednice).

Jedna od strategija za ostvarenje treće misije koja je prihvaćena na svjetskoj razini je učenje zalaganjem u zajednici. Učenje zalaganjem u zajednici prepoznato je kao inovativna pedagogija koja pomaže visokoškolskim ustanovama pri ostvarenju njihove složene misije osposobljavanja novih generacija društveno odgovornih i aktivnih građana. Neke visokoškolske ustanove koje su dio Europskog prostora visokog obrazovanja već niz godina primjenjuju strategiju učenja zalaganjem u zajednici, no ona je još nepoznata ili neotkrivena u većini država Srednje i Istočne Europe. Kao što CLAYSS (2013.) tvrdi, učenje zalaganjem u zajednici usredotočeno je na uklanjanje jaza između društvenog zalaganja i sveučilišnog života. Istovremeno, ono pomaže pri gradnji mostova između „ozbiljnih znanstvenika“ i društveno angažiranih sveučilišta, ostvarujući sinergiju između tri misije visokoškolskih ustanova.

Unutar okvira Erasmus+ projekta, takozvanog SLIHE-a, cilj organizacija koje su projektni partneri jeste osnažiti kapacitete visokoškolskih ustanova u svrhu ostvarenja treće misije te poboljšanja civilnoga zalaganje studenata kroz provedbu inovativne strategije učenja zalaganjem u zajednici u regiji Srednje i Istočne Europe. U tu svrhu objavljen je niz radova namijenjenih nastavnicima i ostalim dionicima koji su spremni prihvatiti odgovornost osnivanja i vođenja kolegija o učenju zalaganjem u zajednici u svojim ustanovama na dobrobit svih sudionika.

Svrha ovoga priručnika za edukatore jeste pružiti potporu edukatorima koji će provoditi edukaciju o učenju zalaganjem u zajednici u raznim visokoškolskim ustanovama. Priručnik sadrži strukturu edukacije (tijek edukacije) i navodi dodatne ideje te korisna sredstva i metode za učinkovito vođenje edukacije, uzimajući u obzir da edukacija treba omogućiti svim sudionicima da budu aktivni i izraze vlastito mišljenje. Prijedlozi se temelje na iskustvu i radu SLIHE partnera te na rezultatima pilot projekata provedenih u četiri države Europske unije.

Edukatori bi trebali prilagoditi strukturu i metodiku edukacije svojim iskustvima, a pogotovo mogućnostima i sposobnostima sudionika (npr. broju sudionika te njihovim prethodnim iskustvima) te individualnim karakteristikama visokoškolskih ustanova (naročito ako je edukacija namijenjena osobama zaposlenima u istoj visokoškolskoj ustanovi). Mogućnosti su zaista raznolike, od kraćenja edukacije, podjele edukacije na više dijelova ili modula, usredotočenosti na posebne teme, cjeline ili ishode učenja pa sve do uporabe različitih metoda pri izvedbi edukacije. Edukatori bi trebali biti upoznati s temama edukacije te s učenjem zalaganjem u zajednici u visokoškolskom okruženju, tj. edukatori trebaju imati znanje i iskustvo u planiranju, organiziranju i izvedbi obrazovnih programa (formalnih i neformalnih) te uporabi različitih metoda. Priručnik ne navodi broj edukatora koji su potrebni za izvođenje određenoga programa. Kolegije većinom provode jedna ili dvije osobe, ovisno o njihovim iskustvima te položaju unutar ustanove.

1. KRATKE UPUTE ZA EDUKATORE

Preporučujemo da se s pripremama edukacije započne tri mjeseca prije same edukacije. Odgovornost je osobe zadužene za edukaciju da osmisli standardne postupke pripreme kako bi visoka kvaliteta edukacije bila osigurana. Svaki detalj je vrlo bitan.

Najvažniji koraci tijekom pripreme su:

- priprema edukatora
- priprema prostora u kojem će se edukacija održati
- priprema materijala za edukaciju
- poziv na sudjelovanje u edukaciji

Najuspješnije edukacije su pažljivo isplanirane i pripremljene do najsitnijeg detalja.

Priprema edukatora

Tko će biti predavači ili edukatori? Idealno bi bilo odabrati dva predavača. Upoznati se s metodičkim priručnikom. Podijeliti sadržaj edukacije na dijelove i potom odlučiti tko će biti odgovoran za pojedinačne dijelove edukacije. Edukatori bi trebali biti upoznati s prostorom u kojem će se edukacija održati. Osoba odgovorna za edukaciju trebala bi stići ranije na dan edukacije kako bi mogla provesti nužne pripreme i provjeriti je li sve spremno za edukaciju.

Svaki edukator ima različite kvalifikacije, iskustvo, stručnost i metode za provedbu edukacije. Čak i oni koji su blisko upoznati s temom edukacije moraju provesti detaljne pripreme za edukaciju.

- Edukatori trebaju posjedovati znanje o sektoru visokoškolskog obrazovanja te općenito o ustanovama visokoga obrazovanja. Ako je edukacija namijenjena zaposlenicima neke ustanove, edukatori trebaju biti upoznati s tom ustanovom.
- Edukatori trebaju imati napredno znanje o učenju zalaganjem u zajednici te iskustvo u provođenju kolegija o učenju zalaganjem u zajednici.

Priprema prostora u kojem će se edukacija održati

Potrebno je pripremiti prostoriju i prostor za edukaciju kako bi se osigurali sljedeći uvjeti:

- Prikladan raspored sjedenja,
- Udobni uvjeti u okruženju,
- Dobra rasvjeta i svjež zrak,
- Dobra vidljivost u prostoru i prema mjestu održavanja prezentacije,
- Dostupnost potrebne opreme (poput projektora i monitora, flipchart blokova i ostale potrebne opreme),
- Prikladne dimenzije prostora (trebali biste osigurati prostoriju koja može primiti maksimalno 20 sudionika).

Ključna sastavnica pri organizaciji i održavanju edukacije jeste da prostor u kojem će se edukacija izvoditi bude pripremljen na način da iskustvo edukacije bude optimizirano. Sljedeći čimbenici su ključni pri

1. KRATKE UPUTE ZA EDUKATORE

pripremi prostora za edukaciju: ispravna oprema i pribor (računalo, projektor, internet); mobilan namještaj koji omogućuje preraspodjelu prostora za grupni rad; dobra vidljivost za sve sudionike pri čemu je bitan položaj vizualnih sredstava za edukaciju; dovoljna količina prikladnih materijala.

Pripremite prostoriju **dan prije** edukacije. Provjerite je li tehnička oprema ispravna te raspored stolova. Pripremite hranu i piće za okrepu, popis sudionika i potrebni broj materijala za sudionike (npr. olovke, papir, bilježnice, kartice s imenima).

Priprema materijala za edukaciju

Pripremili smo osnovni tijek edukacije koji može biti prilagođen raznolikim potrebama različitih visokoškolskih ustanova. To uključuje dodatne nastavne materijale koji se mogu isprintati, predloške i slične metode koje su dio tijeka edukacije. Potrebne materijale možete pronaći u metodičkom segmentu svake cjeline. Jako je važno da imate dovoljno dodatnih materijala i/ili ostalih materijala namijenjenih sudionicima. Nemojte zaboraviti na popis sudionika i evaluacijske listove!

Poziv na sudjelovanje u edukaciji

Odredite datum održavanja edukacije. Odredite krajnji rok za podnošenje prijave. Izaberite kontakt osobu koja će moći zainteresiranima pružiti dodatne informacije.

Odredite **način prijave**, tj. hoće li edukacija postati sastavni dio cjeloživotnog učenja sveučilišnoga osoblja ili ćete oglašavati edukaciju na neki drugi način. Pobrinite se da prijavljene osobe dobiju potvrdu prijave.

Promidžba: izradite pozivnicu i letak/digitalnu reklamu. Odlučite na koji način želite dostaviti pozivnicu. Koristite se sveučilišnim komunikacijskim kanalima (npr. šaljite masovnu elektroničku poštu, objavite pozivnice na sveučilišnoj internetskoj stranici te dodajte edukaciju na sveučilišni plan aktivnosti). Idealno bi bilo organizirati intervju ili medijski nastup kako bi se kroz prezentaciju učenja zalaganjem u zajednici i nadolazeće edukacije privukli sudionici.

Objavite pozivnicu za edukaciju i najavite kolegij (tj. omogućite elektroničku prijavu) **2 mjeseca prije same provedbe.**

Detaljno se upoznajte s pojedinačnim dijelovima edukacije i osigurajte potrebne prezentacije, dodatne nastavne materijale i ostala sredstva.

Razmislite o slanju odabranih **materijala/prezentacija** prijavljenim sudionicima prije same edukacije.

2. OSNOVNE INFORMACIJE O EDUKACIJI

Naziv edukacije:

Učenje zalaganjem u zajednici u visokom obrazovanju.

Cilj edukacije:

Upoznati se s učenjem zalaganjem u zajednici i kako ga razviti u sveučilišnom okruženju.

Ciljna skupina edukacije:

Sveučilišni profesori, otvoreni za nove metode poučavanja, svih specijalizacija, duljina staža nije važna.

Kompetencije koje će biti stečene tijekom edukacije:

Osoba koja završi edukaciju:

- Razumije da je strategija učenja zalaganjem u zajednici jedna od strategija za ostvarenje treće misije sveučilišta;
- Može prepoznati potencijalni utjecaj i dobiti strategije učenja zalaganjem u zajednici u obrazovanju za studente, profesore, sveučilišta i zajednice;
- Može objasniti da je učenje zalaganjem u zajednici nastavno sredstvo/strategija orijentirana na zajednicu;

- Može objasniti filozofiju i principe učenja zalaganjem u zajednici te duboko razumije koncepte studentskoga sudjelovanja, sudjelovanja u zajednici / solidarnosti te povezanost s kurikulumom;
- Može razlikovati volontiranje, stručnu/terensku praksu, studije slučaja, pripravnništva i učenje zalaganjem u zajednici;
- Može identificirati moguće korake za provedbu projekata učenja zalaganjem u zajednici vezane za procese zalaganje u zajednici i poučavanja te načine na koje se oni prepliću / međusobno unaprjeđuju;
- Poznaje razne mogućnosti/modele za provedbu projekata vezanih uz učenje zalaganjem u zajednici;
- Može stvoriti vlastiti plan provedbe projekata vezanih uz učenje zalaganjem u zajednici unutar svoga predmeta i provesti implementaciju.

Kriteriji za prijavu na edukaciju:

Svi sveučilišni profesori s bilo kakvim iskustvom.

Trajanje edukacije:

2 dana + jednodnevna/dvodnevna prezentacija, 8 x 45 minuta na dan.

2. OSNOVNE INFORMACIJE O EDUKACIJI

Metode, nastavna sredstva korištena tijekom edukacije:

Tijekom edukacije, svakodnevno će se koristiti interaktivni pristup koji potiče sudjelovanje (kombinacija teorijskoga i iskustvenoga učenja prilagođena principima obrazovanja odraslih). Korištenje ovoga pristupa svim sudionicima osigurava sigurno okruženje za rad, motivaciju i aktivno sudjelovanje te transparentnost tijekom rada. Tijekom edukacije koriste se razni oblici i metode poučavanja uključujući: kratke i jasne prezentacije, različite simulacije – igranje uloga, rad na studijama slučaja te različiti grupni i individualni oblici i metode. Edukacija neprestano osigurava okruženje koje potiče međusobnu komunikaciju između edukatora i sudionika te razmjenu iskustava i savjeta.

Minimalna i maksimalna veličina grupe:

Minimalno 10, maksimalno 20.

Sustav vrednovanja unutar edukacije:

Po završetku edukacije, sudionici pišu (kao nastavni zadatak) plan za provedbu učenja zalaganjem u zajednici u vlastitim sveučilišnim kolegijima. Četiri tjedna nakon završetka edukacije, prezentiraju svoj plan tijekom sastanka s edukatorima i ostalim sudionicima.

Evaluacija edukacije:

Svaki sudionik imat će priliku vrednovati edukaciju i njene sastavnice kroz upitnik koji će sadržavati pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Jedan dio upitnika bit će posvećen samoprocjeni stečenoga znanja i vještina sudionika.

Uvjeti za osoblje:

Edukatori trebaju imati iskustvo u poučavanju ili posjedovati vještine potrebne za rad s grupama i poticanje procesa učenja. Također, trebali bi posjedovati znanje i iskustvo rada u području učenja zalaganjem u zajednici u visokom obrazovanju.

3. NASTAVNE CJELINE

Prvi dan			
Naziv cjeline	Trajanje (u min.)	Ishodi učenja Po završetku ove cjeline, sudionici će moći...	Sadržaj cjeline
Cjelina 1 Uvod u edukaciju	35	<ul style="list-style-type: none"> • obrazložiti ciljeve i strukturu edukacije • prepoznati različite sudionike edukacije te njihova očekivanja i bojazni • objasniti pravila dogovorena tijekom edukacije 	Predstavljanje edukacije i sudionika Prezentacija očekivanja i strahova Stvaranje zajedničkih pravila tijekom edukacije
Cjelina 2 Treća misija sveučilišta	55	<ul style="list-style-type: none"> • razumjeti važnost razvitka treće misije sveučilišta u suvremenom okruženju • opravdati potrebu za poticanjem treće misije sveučilišta • shvatiti vlastitu ulogu u ostvarenju treće misije sveučilišta 	Izazovi za sveučilišta Treća misija sveučilišta Uloga sveučilišnih profesora u ostvarenju treće misije sveučilišta
Pauza			
Cjelina 3 Osnovne sastavnice i definicija učenja zalaganjem u zajednici	90	<ul style="list-style-type: none"> • promišljati o potrebi korištenja inovativnog pristupa u poučavanju • identificirati osnovne sastavnice učenja zalaganjem u zajednici • objasniti definiciju učenja zalaganjem u zajednici • objasniti različite modele učenja zalaganjem u zajednici 	Promišljanje o inovativnom poučavanju Sastavnice i definicija učenja zalaganjem u zajednici Modeli učenja zalaganjem u zajednici
Pauza			

3. NASTAVNE CJELINE

Naziv cjeline	Trajanje (u min.)	Ishodi učenja Po završetku ove cjeline, sudionici će moći...	Sadržaj cjeline
Cjelina 4 Kvadrantni model učenja zalaganjem u zajednici i tranzicije utemeljene na sastavnicama	45	<ul style="list-style-type: none"> prepoznati postojeća sredstva za razlikovanje učenja zalaganjem u zajednici i ostalih vrsta aktivnosti orijentiranih na zajednicu (tj. konceptualni kvadrant učenja zalaganjem u zajednici) identificirati načine prijelaza sa aktivnosti orijentiranih na zajednicu na učenje zalaganjem u zajednici 	<p>Konceptualni kvadrantni model učenja zalaganjem u zajednici</p> <p>Mogućnosti prijelaza iz jednoga konceptualnoga kvadranta u drugi</p>
Cjelina 5 Etape & proces (planiranje i provedba)	45	<ul style="list-style-type: none"> razumjeti važnost planiranja s gledišta organizacije te gledišta provedbe kolegija 	Planiranje učenja zalaganjem u zajednici
Pauza			
Cjelina 5 Etape & proces (planiranje i provedba)	90	<ul style="list-style-type: none"> poznavati osnovne etape provedbe učenja zalaganjem u zajednici pripremiti plan provedbe učenja zalaganjem u zajednici na vlastitome sveučilištu 	<p>Etape učenja zalaganjem u zajednici</p> <p>Planiranje učenja zalaganjem u zajednici</p> <p>Provedba učenja zalaganjem u zajednici</p>

3. NASTAVNE CJELINE

Drugi dan			
Naziv cjeline	Trajanje (u min.)	Ishodi učenja Po završetku ove cjeline, sudionici će moći...	Sadržaj cjeline
Cjelina 6 Kritička refleksija u učenju zalaganjem u zajednici	90	<ul style="list-style-type: none"> osvijestiti važnost kritičke refleksije tijekom provedbe učenja zalaganjem u zajednici osmisliti aktivnosti za kritičku refleksiju sa studentima prilagođene njihovom kolegiju/temi 	Kritička refleksija kao dio iskustvenoga učenja Različite metode kritičke refleksije Razine kritičke refleksije Pitanja za kritičku refleksiju
Pauza			
Cjelina 7 Evaluacija, zaključak i proslava	90	<ul style="list-style-type: none"> razumjeti važnost i karakteristike evaluacije u učenju zalaganjem u zajednici 	Osnovni elementi evaluacije
Pauza			
Cjelina 7 Evaluacija, zaključak i proslava	90	<ul style="list-style-type: none"> razumjeti zaključak i proslavu u učenju zalaganjem u zajednici te prilagoditi se individualnim potrebama 	Kako zaključiti projekt učenja zalaganjem u zajednici Važnost proslave uspjeha
Pauza			

3. NASTAVNE CJELINE

Naziv cjeline	Trajanje (u min.)	Ishodi učenja Po završetku ove cjeline, sudionici će moći...	Sadržaj cjeline
Cjelina 8 Dokumentiranje, komunikacija i promidžba	60	<ul style="list-style-type: none"> osvijestiti važnost dokumentiranja, komunikacije i promidžbe tijekom provedbe učenja zalaganjem u zajednici osmisliti aktivnosti snimanja videozapisa sa studentima prilagođene njihovom kolegiju/temi osmisliti promidžbene aktivnosti utemeljene na osnovnim pravilima promidžbe 	<p>Dokumentiranje kolegija o učenju zalaganjem u zajednici</p> <p>Promidžba i komunikacija u učenju zalaganjem u zajednici</p>
Pauza			
Cjelina 9 Predložak za kolegij o učenju zalaganjem u zajednici	20	<ul style="list-style-type: none"> koristiti predložak za kolegij kako bi isplanirali vlastiti kolegij uz provedbu učenja zalaganjem u zajednici 	Predložak za kolegij
Cjelina 10 Evaluacija edukacije	20	<ul style="list-style-type: none"> vrednovati edukaciju i dobrobiti za njihove vlastite strategije poučavanja 	Evaluacija edukacije
Nakon nekoliko tjedana			
Prezentacija planova koje su sudionici izradili za kolegije o učenju zalaganjem u zajednici	Ovisno o broju sudionika		

4. TIJEK EDUKACIJE

CJELINA 1 | UVOD U EDUKACIJU

Tema	Ishodi učenja:	Metode:	Trajanje
Uvod u edukaciju i ciljeve edukacije	<ul style="list-style-type: none"> navesti ciljeve edukacije 	Vježba 1.1: Uvod u edukaciju	5 minuta
Predstavljanje sudionika i edukatora	<ul style="list-style-type: none"> poznavati imena i osnovne osobine sudionika 	Vježba 1.2.: Predstavljanje sudionika i iskustava vezanih za učenje zalaganjem u zajednici	20 minuta
Očekivanja, strahovi i pravila	<ul style="list-style-type: none"> izreći očekivanja i strahove vezane za edukaciju dogovoriti zajednička pravila koja će vrijediti tijekom trajanja edukacije 	Vježba 1.2.: Predstavljanje sudionika i iskustava vezanih za učenje zalaganjem u zajednici	20 minuta

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 1.1: Uvod u edukaciju

Trajanje

5 min.

Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)

Kontrolni popis za početak edukacije:

- Pozdravite sudionike
- Predstavljanje edukatora i organizatora
- Zašto smo ovdje?
- Praktične informacije o edukaciji / administraciji
- Teorijski okvir edukacije, metoda edukacije
- Teorijski okvir i intelektualna ostvarenja projekta SLIHE

Zamolite sudionike da izrade vlastite natpise s imenima i zalijepi ih na majice – to će pospješiti komunikaciju između sudionika koji se ne poznaju.

Potrebna sredstva i pomagala

Kartice za natpise i olovke u boji

Vježba 1.2.: Predstavljanje sudionika i iskustava vezanih za učenje zalaganjem u zajednici

Trajanje

20 min. (ovisno o broju sudionika)

Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)

Svi sudionici trebaju reći svoje ime, fakultet i odsjek na kojem su zaposleni, svoju poziciju i iskustva vezana za provedbu učenja zalaganjem u zajednici.

Edukatori trebaju izračunati vrijeme dodijeljeno svakom polazniku ovisno o broju sudionika.

Potrebna sredstva i pomagala

Mala lopta koju je lako uhvatiti

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 1.3.: Očekivanja, strahovi i pravila

Trajanje	10 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Edukatori će zatražiti da članovi grupe na 4 samoljepljiva papirića različitih boja napišu odgovore na sljedeća pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Što očekujem od edukacije? ▪ Što očekujem od grupe? ▪ Što očekujem od sebe? ▪ Čega se bojim? Što ne želim da se dogodi tijekom ove edukacije? <p>Nakon 5 min. individualnoga rada, sudionici dolaze pred flipchart blok koji je podijeljen na četiri dijela u skladu s četiri navedena pitanja te lijepe svoje samoljepljive papiriće na odgovarajući dio bloka usput objašnjavajući svoje odgovore. Nakon toga edukatori daju svoj komentar o očekivanjima i pokazuju na koji način edukacija može zadovoljiti potrebe. Ako neka od očekivanja ne mogu biti ispunjena tijekom edukacije, edukatori predlažu što ili tko može pomoći.</p> <p>Edukatori govore i o strahovima te objašnjavaju ili pitaju što bi moglo smanjiti strahove. Edukatori u ovom trenutku mogu pitati: „Čija je ovo odgovornost?“ Ovo može voditi do formuliranja pravila grupe – sljedeće vježbe.</p> <p>Opis vježbe: edukatori lijepe veliki papir – možda crtaju pravila kao u kodeksu – te pišu na njega „Pravila grupe“. Sudionici mogu izreći svoje želje – a edukatori mogu koristiti informacije iz igre Očekivanja i strahovi. Napokon, grupa se može dogovoriti da je riječ o ugovoru koji će svi potpisati. Stavite ispunjeni papir na zid gdje ga svi mogu vidjeti te ako je potrebno možete kasnije dodavati nova pravila.</p>
Potrebna sredstva i pomagala	Papir za flipchart blok, olovke, samoljepljivi papirići

4. TIJEK EDUKACIJE

CJELINA 2 | TREĆA MISIJA SVEUČILIŠTA

Tema	Ishodi učenja:	Metode:	Trajanje
Sveučilište u postmodernom društvu	<ul style="list-style-type: none"> imenovati izazove na različitim razinama – globalnoj, europskoj/državnoj/regionalnoj objasniti važnost sveučilišta u vlastitoj regiji 	Vježba 2.1: Izazovi za sveučilište	15 minuta
Treća misija sveučilišta	<ul style="list-style-type: none"> objasniti na koji način su obrazovanje, istraživanje i društvena odgovornost povezani poznavati argumente u korist razvoja treće misije identificirati na koji način je treća misija predstavljena u dokumentima njihovoga sveučilišta 	Vježba 2.2: Treća misija sveučilišta	20 minuta
Treća misija sveučilišta u vlastitom pedagoškom radu	<ul style="list-style-type: none"> promišljati o vlastitoj aktivnosti/ulozi 	Vježba 2.3: Treća misija sveučilišta u vlastitom pedagoškom radu	20 minuta

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 2.1: Izazovi za sveučilište

Trajanje	15 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Edukatori će naglasiti da sveučilište igra važnu ulogu u razvoju društva na različitim razinama. Na flipchart bloku edukatori će nacrtati koncentrične krugove. Označit će ih kao: Svijet / Europa / Država / Regija.</p> <p>Zatražite da sudionici koriste metodu razmjene ideja („brainstorming“); da napišu na 4 samoljepljiva papirića riječi koje im padaju na pamet kada razmišljaju o suvremenim izazovima za sveučilište na svim razinama... Nemojte zahtijevati pune rečenice, nego samo riječi.</p> <p>Edukatori će pozvati sudionike da zalijepu samoljepljive papiriće na pojedinačne krugove. Edukatori mogu predstaviti sažetak popisa izazova za sveučilište i zatražiti da sudionici izglasaju 3 najvažnija izazova za sveučilište vezana za društvenu odgovornost na regionalnoj razini.</p>
Potrebna sredstva i pomagala	Papir za flipchart blok, samoljepljivi papirići u 4 različite boje i olovke

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 2.2: Treća misija sveučilišta

Trajanje	20 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Edukatori će podsjetiti na tri različite uloge sveučilišta – obrazovanje, istraživanje i društvenu odgovornost.</p> <p>Edukatori će zatražiti da se sudionici podijele u 3 grupe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Grupa 1: Na koji način razgovarate sa svojim kolegama o važnosti treće misije sveučilišta? ▪ Grupa 2: Na koji način je treća misija predstavljena u dokumentima vašega sveučilišta? ▪ Grupa 3: Zašto bismo trebali podupirati treću ulogu sveučilišta? <p>Grupe će imati 10 minuta za raspravu.</p> <p>Edukatori će pozvati jednoga člana svake grupe da izvijesti o ishodu rasprave.</p> <p>Edukatori će sažeti rezultate rasprave.</p>
Potrebna sredstva i pomagala	<p>Strateški dokument o razvoju sveučilišta bi mogao biti koristan:</p> <p>Dodatni materijal 1 Treća misija sveučilišta</p>

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 2.3: Treća misija sveučilišta u vlastitom pedagoškom radu

Trajanje	20 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Edukatori će napisati dva pitanja na flipchart blok:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1: Na koji način vi razvijate treću misiju sveučilišta na vašim kolegijima? 2: Na koji način biste mogli razvijati treću misiju? <p>Edukatori će zatražiti da sudionici odgovore na oba pitanja samostalno.</p> <p>Nakon samorefleksije, sudionici će u parovima razmijeniti svoja iskustva i ideje.</p> <p>Edukatori će zatražiti od svakoga sudionika da promišlja o vježbi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Što ste shvatili tijekom vježbe? • Koje su prednosti za vas?
Potrebna sredstva i pomagala	Flipchart blok, olovke

4. TIJEK EDUKACIJE

CJELINA 3 | SASTAVNICE I DEFINICIJA UČENJA ZALAGANJEM U ZAJEDNICI

Tema	Ishodi učenja:	Metode:	Trajanje
Zašto bismo trebali različito poučavati?	<ul style="list-style-type: none"> • promišljati o potrebi korištenja inovativnoga pristupa poučavanju vezano za učenje zalaganjem u zajednici 	Vježba 3.1: Zašto bih trebao/la promijeniti svoj način poučavanja?	45 minuta
Zalaganje u zajednici i učenje u učenju zalaganjem u zajednici	<ul style="list-style-type: none"> • prepoznati osnovne sastavnice i modele učenja zalaganjem u zajednici • objasniti što definira učenje zalaganjem u zajednici 	Vježba 3.2: Zalaganje u zajednici i učenje u učenju zalaganjem u zajednici	45 minuta

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 3.1: Zašto bih trebao/la promijeniti svoj način poučavanja?

Trajanje	45 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Edukatori će koristiti kombiniranu Disney metodu (vidi: Mulder, P. [2012.]. Walt Disney Method. Dostupno na: https://www.toolshero.com/creativity/walt-disney-method/) kako bi odgovorili na pitanje: Zašto bih trebao/la promijeniti svoj način poučavanja?</p> <p>Održat će se tri kruga rasprave u istoj grupi:</p> <p>Kako bi Walt Disney metoda bila provedena, potrebno je osigurati tri mjesta u istoj prostoriji na kojima sudionici mogu naizmjenice preuzeti na sebe uloge „sanjara“, „realista“ i „kritičara“. Tijekom dugačkih segmenata razmjene ideja, tri odvojene prostorije mogu biti korištene u kojima će „sanjari“, „realisti“ i „kritičari“ moći zasebno i uzastopce raspravljati o svojim idejama. Rad će se potom nastaviti u tri faze.</p> <p>Faza 1: Ishodi će biti proučeni iz perspektive sanjara. Realnost ili mogući rizici ne bi trebali sputati kreativne i vizualne misli. Walt Disney metoda počiva na moći razmjene ideja te na količini proizvedenih ideja. Edukatori mogu ponuditi sljedeći opis za ovu grupu: <i>Sanjari:</i> Sanjari nisu prisilno sputani, nego su kreativni i maštoviti te u svemu vide beskrajne mogućnosti.</p> <p>Faza 2: Tijekom ove faze, mogući načini za postizanje ciljeva promatraju se iz perspektive realista. Ovo se odnosi na sposobnost ostvarenja snova, stoga se ograničenja i mogući rizici ne bi trebali smatrati preprekama nego izazovima. <i>Realisti:</i> Realisti razmatraju praktične mogućnosti kako bi odredili ostvarivost ideje. Realisti proučavaju elemente poput dostupnih sredstava i vremena.</p> <p>Faza 3: Gledište kritičara poslužiti će kako bi prikazalo na koji način će krajnji korisnik doživjeti plan ili ideju. Mogući rizici i nedostaci bit će kritički promotreni, a predložiti će se izmjene i prilike za poboljšanja. <i>Kritičari:</i> Kritičari ne kritiziraju planove sanjara ili uvide realista, nego proučavaju plan poput promatrača te utvrđuju i uklanjaju sve ključne pogreške.</p>

4. TIJEK EDUKACIJE

Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	Nakon grupnoga rada, grupa može ponuditi odgovore s različitih gledišta. Pitanja: <ol style="list-style-type: none"> 1. Što ste učinili? 2. Što ste naučili? 3. Na koji način to možete koristiti u budućnosti te pri provedbi inovativnih pristupa u vašem radu?
Potrebna sredstva i pomagala	Papiri za flipchart blok, markeri, opis uloga za sudionike

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 3.2: Zalaganje u zajednici i učenje u učenju zalaganjem u zajednici

Trajanje	45 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Podijelite se u dvije grupe – različiti dijelovi grupa</p> <p>Jedna grupa: sudionici trebaju navesti ciljeve svojih kolegija – pojedinačno te potom radimo popis ciljeva zajedno u grupi „Što poučavate u svojim kolegijima? Koje kompetencije želite razviti?“ – zapišite svaki na jedan papir.</p> <p>Druga grupa: sudionici trebaju navesti moguće potrebe zajednice koje nemaju veze sa sveučilištem, imajući na umu da je pri planiranju stvarnoga projekta učenja zalaganjem u zajednici potrebno obratiti se zajednici te upitati članove zajednice koje su njihove potrebe ili barem usporediti ideje studenata i profesora s idejama članova zajednice: „Razmislite o mogućim / stvarnim potrebama različitih ciljnih skupina u gradu, mjestu, regiji...“ (na primjer: stariji građani nemaju društvene kontakte, mladi ljudi nemaju dostupne prostore za aktivnosti u slobodno vrijeme, ekstremizam, nezaposlenost... zapišite svaku ideju na jedan papir)</p> <p>Podijelite sudionike u parove – pronađite svoj par u drugoj grupi te pokušajte zajedno spojiti svoje ciljeve i potrebe: „Izaberite jedan cilj i jednu potrebu i pokušajte zaključiti na koji način ih možete povezati – kako biste postigli ciljeve poučavanja i ostvarili potrebe zajednice ili riješili problem u zajednici “</p> <p>Grupa izlaže svoje kombinacije + stavite papir na vidljivo mjesto – napravite vizualni prikaz poveznica.</p> <p>Kritička refleksija: Mislite li da je ova kombinacija korisna? Jeste li ikada razmišljali o tome? Može li vam poslužiti u učionici? Do kojih zaključaka ste došli?</p> <p>Objašnjenje ključnih sastavnica učenja zalaganjem u zajednici – učenje i modeli učenja zalaganjem u zajednici – prezentacija – usporena snimka – korisno je upotrijebiti videozapise za objašnjenje ključnih sastavnica učenja zalaganjem u zajednici.</p>
Potrebna sredstva i pomagala	<p>Papir, markeri</p> <p>Prezentacija o ključnim sastavnicama učenja zalaganjem u zajednici</p> <p>Dodatni materijal 2: Ključne sastavnice i definicije učenja zalaganjem u zajednici</p> <p>Videozapisi o ključnim sastavnicama učenja zalaganjem u zajednici</p>

4. TIJEK EDUKACIJE

CJELINA 4 | KVADRANTNI MODEL UČENJA ZALAGANJEM U ZAJEDNICI I TRANZICIJE UTEMELJENE NA SASTAVNICAMA

Tema	Ishodi učenja:	Metode:	Trajanje
Konceptualni kvadrantni model učenja zalaganjem u zajednici i mogućnosti tranzicije iz jednoga konceptualnoga kvadranta u drugi.	<ul style="list-style-type: none"> • definirati svoje sadašnje shvaćanje učenja zalaganjem u zajednici. • razlikovati između učenja zalaganjem u zajednici i ostalih vrsta iskustvenoga učenja te učenja u zajednici (nesustavno volontiranje, sustavno volontiranje, edukacija na terenu, strukovna praksa, učenje zalaganjem u zajednici). • identificirati tranzicijske putove iz jednoga konceptualnoga kvadranta u drugi. • redefinirati učenje zalaganjem u zajednici kroz okvir konceptualnoga kvadrantnoga modela. 	Vježba 4.1: Kvadrantni model učenja zalaganjem u zajednici i tranzicije	45 minuta

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 4.1: Kvadrantni model učenja zalaganjem u zajednici i tranzicije

Trajanje	45 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p><i>Učenje kroz aktivnost otkrivanja</i> (1. dio vježbe): sudionici su podijeljeni u grupe (2-3 osobe) i trebaju navesti primjere studentske aktivnosti orijentirane na zajednicu, zapisati ih te potom položiti zapisane primjere u CLAYSS kvadrante. 15 minuta</p> <p><i>Osnovno predavanje</i>: Uvod u konceptualni kvadrantni model CLAYSS, objasniti osi i analizirati primjere koje su sudionici ponudili. 15 minuta</p> <p><i>Učenje kroz aktivnost otkrivanja</i> (2. dio vježbe): edukatori će zatražiti da grupe polaznika raspravljaju o tranzicijskim putovima iz jednoga dijela kvadranta u drugi. 15 minuta</p>
Potrebna sredstva i pomagala	<p>Flipchart blok, papir,</p> <p>Dodatni materijal 3: Konceptualni kvadrantni model učenja zalaganjem u zajednici</p>

4. TIJEK EDUKACIJE**CJELINA 5 | ETAPE I PROCES (PLANIRANJE I PROVEDBA)**

Tema	Ishodi učenja:	Metode:	Trajanje
Planiranje učenja zalaganjem u zajednici	<ul style="list-style-type: none"> isplanirati projekt/kolegij o učenju zalaganjem u zajednici vodeći računa o raznim organizacijskim elementima vezanima uz kolegij, partnera/e iz zajednice i studente 	Vježba 5.1: Planiranje učenja zalaganjem u zajednici	45 minuta
Etape u učenju zalaganjem u zajednici i planiranje vlastitoga kolegija	<ul style="list-style-type: none"> razumjeti etape u provedbi kolegija o učenju zalaganjem u zajednici i isplanirati vlastiti kolegij o učenju zalaganjem u zajednici 	Vježba 5.2: Etape u učenju zalaganjem u zajednici i moj vlastiti kolegij	45 minuta
Provedba učenja zalaganjem u zajednici	<ul style="list-style-type: none"> provesti projekt/ kolegij o učenju zalaganjem u zajednici vodeći računa o raznim organizacijskim elementima vezanima uz kolegij, partnera/e iz zajednice i studente 	Vježba 5.3: Provedba učenja zalaganjem u zajednici	45 minuta

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 5.1: Planiranje učenja zalaganjem u zajednici

Trajanje	45 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p><i>Individualni rad</i> – svakom sudioniku bit će postavljeno pitanje: „Čega se bojiš?“ Zapišite vlastite prepreke i probleme prepoznate na vašoj ustanovi koji bi mogli zakomplicirati proces provedbe učenja zalaganjem u zajednici. (10minuta)</p> <p><i>Grupni rad</i> – grupe će posložiti prepreke po kategorijama – studenti, visokoškolske ustanove, zajednica, profesori. (10minuta)</p> <p><i>Grupni rad</i> – vratite se na popis prepreka s početka vježbe, ponovno ga proučite i pokušajte pronaći rješenja, na koji način svladati prepreke. Navedite korake, kome se obratiti u ustanovi, kako uključiti kolege, koja su sredstva (vremenska, ljudska, financijska, materijalna) potrebna i tko u ustanovi može pomoći, itd. Slijedi podjela rješenja, ne trebaju svi sudionici prezentirati svoj rad, ali potrebno je najmanje 3-4 primjera popisa i rješenja. (25 minuta)</p>
Potrebna sredstva i pomagala	Papir za flipchart blok, marker, samoljepljivi papirići

4. TIJEK EDUKACIJE**Vježba 5.2: Etape u učenju zalaganjem u zajednici i moj vlastiti kolegij**

Trajanje	45 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Interaktivna prezentacija na temu osnovnih etapa u provedbi učenja zalaganjem u zajednici</p> <p>Interaktivna prezentacija na temu planiranja kolegija</p> <p>Individualni rad – početak planiranja vlastitoga kolegija na temelju pitanja iz Dodatnoga materijala 6 uz trenerovu potporu</p>
Potrebna sredstva i pomagala	<p>Dodatni materijal 4: Etape u provedbi učenja zalaganjem u zajednici</p> <p>Dodatni materijal 5: Popis etapa tijekom planiranja i provedbe</p> <p>Dodatni materijal 6: Predložak za pripremu kolegija o učenju zalaganjem u zajednici</p>

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 5.3: Provedba učenja zalaganjem u zajednici

Trajanje	45 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p><i>Rad u grupama s maksimalno 4 člana</i> – dodijelite sudionicima zaduženja s ishodima učenja i partnerima kako bi mogli isplanirati i osmisliti projekt/nastavni plan za učenje zalaganjem u zajednici (ili ako sudionici imaju drugu ideju o tome kakav bi kolegij o učenju zalaganjem u zajednici željeli započeti, dopustite im da rade na vlastitim idejama).</p> <p>Svaka grupa prezentira projekt učenja zalaganjem u zajednici kojega je osmislila.</p> <p>Edukatori će ponuditi sažetak prezentacija.</p> <p><i>Alternativno:</i> <i>Individualni rad</i> – početak planiranja vlastitoga kolegija na temelju pitanja iz Dodatnoga materijala 6 uz edukatorovu potporu</p>
Potrebna sredstva i pomagala	<p>Papir za flipchart blok, marker</p> <p>Dodatni materijal 6: Predložak za pripremu kolegija o učenju zalaganjem u zajednici</p>

4. TIJEK EDUKACIJE

CJELINA 6 | KRITIČKA REFLEKSIJA

Tema	Ishodi učenja:	Metode:	Trajanje
Kritička refleksija u iskustvenom učenju	<ul style="list-style-type: none"> osvijestiti važnost kritičke refleksije u provedbi učenja zalaganjem u zajednici 	Vježba 6.1: Kritička refleksija u učenju zalaganjem u zajednici	20 minuta
Kritička refleksija – razine, tipovi, pitanja	<ul style="list-style-type: none"> definirati različite razine i tipove kritičke refleksije postavljati pitanja utemeljena na kritičkoj refleksiji 	Vježba 6.2: Kritička refleksija u učenju zalaganjem u zajednici – razine, tipovi i pitanja	35 minuta
Metode kritičke refleksije	<ul style="list-style-type: none"> navesti različite metode i odabrati prikladnu metodu kritičke refleksije za kolegij 	Vježba 6.3: Metode kritičke refleksije	35 minuta

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 6.1: Krićka refleksija u iskustvenom ućenju

Trajanje	20 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p><i>Na početku ove cjeline edukatori će odabrati dva sudionika koji će imati posebnu ulogu. Njihova uloga je važna za cjelinu 8. Edukatori će dati upute: vaša uloga bit će da bilježite ono što vidite tijekom ove cjeline. Jedan sudionik može biti aktivan – on/ona može sudjelovati u grupnoj raspravi i grupi. Drugi sudionik – on/ona imat će pasivnu ulogu, on/ona samo će promatrati događaje. Ova vježba nastavit će se u Cjelini 8.</i></p> <p>Edukatori će predstaviti dva primjera rezultata/izvještaja o krićkoj refleksiji – jedan koji uključuje krićku refleksiju tijekom semestra te jedan koji ne uključuje aktivnosti refleksije („jedan loš primjer i jedan bogat primjer“) – 2 slajda.</p> <p>Pitanje za profesore: „Koja je osnovna razlika između ova dva primjera?“ + navedite razlike; napišite na flipchart blok što se dogodilo, što nedostaje u ovim primjerima? Zašto mislite da se ovo dogodilo? 10 minuta</p> <p>U ovome trenutku, napustite ovaj primjer. Pokažite slajd o iskustvenom ućenju – objasnite da je krićka refleksija ključni element ciklusa ućenja. Vratite se na slajd s primjerom – „Na koji način možete promijeniti refleksiju od situacije A do situacije B?“ 10 minuta</p>
Potrebna sredstva i pomagala	<p>Dodatni materijal 7: Primjeri krićke refleksije</p> <p>PowerPoint prezentacija o fazama u iskustvenom ućenju</p>

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 6.2: Krićka refleksija u ućenju zalaganjem u zajednici – razine, tipovi i pitanja

Trajanje	35 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Edukatori poćinju s pitanjem: Razmislite o dosadašnjem tijeku edukacije i izdvojite dijelove kada smo se bavili krićkom refleksijom. Grupa odgovara na pitanja i edukatori zapisuju na flipchart blok:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kada smo se bavili refleksijom? – dodati informacije o vremenu posvećenom refleksiji 2. Koji su naši zaključci nakon refleksije? – dodati informacije o razinama refleksije 3. Koja pitanja smo upotrijebili? – dodati korisna pitanja
Potrebna sredstva i pomagala	<p>Flipchart blok, marker</p> <p>Dodatni materijal 8: Krićka refleksija u ućenju zalaganjem u zajednici</p>

Vježba 6.3: Krićka refleksija u iskustvenome ućenju

Trajanje	35 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Sudionici će raditi u parovima i predložiti nekoliko metoda koje se mogu koristiti za krićku refleksiju. Promišljat će o metodama krićke refleksije koje bi mogli koristiti tijekom vlastitoga kolegija. Presentacija po grupama. Navesti različite metode i uključiti prednosti i nedostatke razlićtih metoda.</p> <p>Vratiti se na pripremu vlastitoga kolegija u Dodatnome materijalu 6 i isplanirati metode krićke refleksije za korištenje tijekom kolegija.</p>
Potrebna sredstva i pomagala	<p>Flipchart blok, marker</p> <p>Dodatni materijal 8: Krićka refleksija u ućenju zalaganjem u zajednici</p>

4. TIJEK EDUKACIJE**CJELINA 7 | EVALUACIJA, ZAKLJUČAK I PROSLAVA**

Tema	Ishodi učenja:	Metode:	Trajanje
Evaluacija	• razumjeti karakteristike i važnost evaluacije učenja i zalaganja u zajednici u učenju zalaganjem u zajednici	Vježba 7.1: Evaluacija	90 minuta
Zaključak	• znati zaključiti projekt učenja zalaganjem u zajednici	Vježba 7.2: Zaključak	45 minuta
Proslava	• osvijestiti važnost proslave uspjeha	Vježba 7.3: Proslava	45 minuta

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 7.1: Evaluacija

Trajanje

90 minuta

Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)

Edukatori će postaviti pitanja poput „Kako možemo znati jesmo li postigli uspjeh/neuspjeh na kraju projekta? Kako možemo vrednovati naš rad na projektu učenja zalaganjem u zajednici? Kako biste vi to učinili?“. Sudionici će odgovarati na pitanja, a edukator zapisivati na ploču. Ako nema odgovora na pitanja, može biti postavljeno dodatno pitanje „Koga mislite da bismo trebali vrednovati tijekom projekta?“ (10 minuta)

Edukatori će prikazati slajd koji sadrži tekst o ključnim elementima evaluacije. Slajd se sastoji od trokuta koji pokazuje povezanost između studenata, zajednice i profesora. Evaluacija bi obvezno trebala sadržavati:

- a) Studente koji vrednuju profesore i partnere iz zajednice
- b) Partnere iz zajednice koji vrednuju studente i profesore
- c) Profesore koji vrednuju partnere iz zajednice
- d) Samovrednovanje profesora utemeljeno na svim predloženim evaluacijama.

Edukatori će postaviti pitanje „Koja je razlika između ocjenjivanja i vrednovanja?“. Objašnjenje je da se ocjenjivanje odnosi na ciljeve učenja definirane na određenom kolegiju, a evaluacija učenja zalaganjem u zajednici ima mnogo šire značenje (odnosi se na cijeli proces, ne samo na odnos profesori-studenti). Profesori ocjenjuju studente kroz ispite. (10 minuta)

Sudionici će biti podijeljeni u četiri grupe u skladu s četiri elementa evaluacije. Svaka grupa ima zadatak navesti elemente za koje misle da su neophodni i ključni za evaluaciju. Predloženo trajanje je 20 minuta. Nakon toga, predstavnik grupe iznosi izvještaj pred svima. (35 minuta)

4. TIJEK EDUKACIJE

Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)

Alternativna metoda: edukatori će odrediti jednoga sudionika/projekt koji će dobiti zadatak da osmisli evaluacije. Ostali sudionici će pomoći pri stvaranju niza evaluacija. Edukatori će podijeliti grupu u četiri podgrupe i svi će pomagati jednoj osobi pri osmišljavanju evaluacija.

Nakon toga, edukatori će prikazati slajd na temu ključnih elemenata evaluacije za svaki tip evaluacije. Edukatori će podijeliti dodatne materijale/pokazati i podijeliti digitalne primjere evaluacija za svaku predloženu grupu. (15 minuta)

Trebalo bi povezati cilj projekta s elementima evaluacija. Nemojte vrednovati nešto što niste izveli.

Ključne sastavnice evaluacije su ukratko: sadržaj, kontekst i proces odnosa tijekom semestra. Bilo bi dobro uzeti u obzir postojeće evaluacijske obrasce jer je njihova valjanost i pouzdanost već provjerena. (5 minuta)

Nakon evaluacija, potrebno je kritički promišljati o provedenim evaluacijama i razmisliti o elementima koje bi trebalo poboljšati tijekom narednoga ciklusa poučavanja.

Individualni rad – vratiti se na individualnu pripremu kolegija

Potrebna sredstva i pomagala

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 7.2: Zaključak

Trajanje

45 minuta

Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)

Edukatori će sudionicima podijeliti isprintane materijale s navedenim problemom. Na svakome isprintanome materijalu bit će naveden jedan problem vezan uz nedostatak prikladnoga zaključka projekta. Problemi mogu biti sljedeći: partner iz zajednice nastavlja kontaktirati studente nakon završetka semestra, partner iz zajednice traži dodatno istraživanje od studenata i profesora, partner iz zajednice želi produžiti projekt učenja zalaganjem u zajednici, partner iz zajednice se promijenio i nova osoba traži pojašnjenje početka projekta i zahtijeva izmjene završnoga izvještaja.

Sudionici će imati nekoliko minuta (2-3 minute) kako bi raspravljali o problemu. Edukatori mogu ponuditi upute poput „Što se ovdje dogodilo? Zašto mislite da se ovo dogodilo? Što biste vi učinili da izbjegnute ovu situaciju?“. Neki od sudionika govorit će o svom primjeru i dati prijedlog rješenja. Edukatori ih mogu zapisati na ploču grupirajući ih u tri segmenta: ono što može biti učinjeno na početku projekta, ono što može biti učinjeno u sredini projekta i ono što može biti učinjeno na kraju projekta. (10 minuta)

Edukatori će prikazati slajd o elementima koji su nužni kako bi se projekt učenja zalaganjem u zajednici prikladno zaključio. Jedan od elemenata je da krajnji rokovi, studentske obveze i ispiti budu jasno definirani. Partner iz zajednice i studenti bi trebali imati jasne rokove tijekom semestra kako bi se projekt učenja zalaganjem u zajednici dovršio na vrijeme.

Edukatori mogu na ploči zaokružiti elemente koji su povezani s komunikacijom i elemente koji su povezani sa sadržajem projekta. Elementi komunikacije i sadržaja trebali bi biti prezentirani kontinuirano tijekom trajanja projekta.

4. TIJEK EDUKACIJE

Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)

Predloženi elementi za zaključivanje projekta su:

- Studenti završavaju svoj pisani izvještaj na vrijeme i dogovaraju prezentaciju s partnerom iz zajednice (može postojati mogućnost da partner iz zajednice posjeti školu)
- Može se održati formalna ili neformalna prezentacija rezultata
- Može se organizirati događanje u svrhu promidžbe projektnih rezultata. Formalnoj prezentaciji bi mogli prisustvovati predstavnici medija ili neke druge treće strane (zamjenici ravnatelja, voditelji odsjeka, direktor partnera iz zajednice, dionici iz zajednice).
- Partner iz zajednice može napisati pismo u kojem obznanjuje da su ciljevi projekta učenja zalaganjem u zajednici postignuti, da je zaprimio pisani izvještaj i podatke predložene na početku projekta te da je projekt zaključen. Svojim potpisom partner iz zajednice izriče da nema dodatne zahtjeve za studente/profesore utemeljene na predloženom projektu učenja zalaganjem u zajednici.
- Partner iz zajednice može ispuniti evaluacijski obrazac o studentima, profesorima i procesu provedbe projekta.
- Profesori se mogu sastati s partnerom iz zajednice nakon prezentacije (kako bi prikupili evaluacijske obrasce) te raspravljati o prednostima projekta i mogućim poboljšanjima.
- U ovome trenutku može se planirati dodatni projekt za naredni semestar.

Partner iz zajednice može nastaviti svoj odnos sa studentima. Studenti mogu početi raditi/volontirati za partnera iz zajednice, ali mora biti jasno da profesori ne potiču ove odnose te da ih ne vode nakon završetka projekta učenja zalaganjem u zajednici. Veza između partnera iz zajednice i sveučilišta može se također nastaviti tijekom narednih projekata. (35 minuta)

Potrebna sredstva i pomagala

pripremljeni materijali

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 7.3: Proslava

Trajanje	45 minuta
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Edukatori mogu pitati „Zašto mislite da je proslava važna?“. Sudionici odgovaraju i edukatori zapisuju odgovore na flipchart blok. Raspravljaju o svakom prijedlogu i sudionici daju primjere važnosti proslave vezane uz druge projekte, događanja, okruženje za učenje. (20 minuta)</p> <p>Edukatori će navesti neke primjere zašto je proslava kraja /uspjeha/završetka ciklusa učenja važna. Kraj projekta učenja zalaganjem u zajednici napet je i stresan za sve sudionike. Zabava i proslava je trenutak u kojemu se mogu formirati neformalni odnosi i razmišljati o nekim posebno stresnim trenucima kroz humor i smijeh.</p> <p>Edukatori će pokazati slike različitih načina, oblika, metoda i okruženja za proslavu. Može to biti jednostavan „govor zahvale po završetku studentske prezentacije“, organizacija posebne prezentacije za medije/dionike/direktora partnera iz zajednice, mala zabava ili neko drugo događanje u školi, na javnom prostoru ili u prostoru partnera iz zajednice.</p> <p>Primjeri uključuju pisano priznanje dodijeljeno partneru iz zajednice/studentima/profesorima koje se može koristiti u svrhe promidžbe, obogaćenja životopisa ili dokaza napredovanja profesora.</p> <p>Održavanje odnosa nakon završetka projekta može biti korisno za buduće projekte učenja zalaganjem u zajednici. (25 minuta)</p>
Potrebna sredstva i pomagala	flipchart blok

4. TIJEK EDUKACIJE

CJELINA 8 | DOKUMENTIRANJE, KOMUNIKACIJA I PROMIDŽBA

Tema	Ishodi učenja:	Metode:	Trajanje
Dokumentiranje	<ul style="list-style-type: none"> osvijestiti važnost dokumentiranja u provedbi učenja zalaganjem u zajednici moći osmisliti vlastite aktivnosti dokumentiranja sa studentima prilagođene vlastitome kolegiju/temi 	Vježba 8.1: Dokumentiranje u učenju zalaganjem u zajednici	20 minuta
Komunikacija i promidžba	<ul style="list-style-type: none"> osvijestiti važnost komunikacije u provedbi učenja zalaganjem u zajednici moći osmisliti promidžbene aktivnosti utemeljene na osnovnim pravilima o promidžbi 	Vježba 8.2: Komunikacija i promidžba u učenju zalaganjem u zajednici	40 minuta

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 8.1: Dokumentiranje u učenju zalaganjem u zajednici

Trajanje	20 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Edukatori će zatražiti da 2 odabrana sudionika (vidi Cjelinu na temu kritičke refleksije) prezentiraju izvještaj iz cjeline o dokumentiranju – dobit će upute da pripreme prezentaciju tijekom pauze, ali zasebno. Trebali bi prezentirati što su vidjeli, što su sudionici učinili tijekom cjeline. Imaju 5 minuta za prezentaciju.</p> <p>Nakon prezentacije slijedi grupna rasprava – jesu li uočili razlike među prezentacijama, zašto su prezentacije različite, na koji način su sudionici radili bilješke. 10 minuta</p> <p>Edukatori će ponuditi sažetak (mogu koristiti prezentaciju) – zašto je dokumentiranje u kolegijima o učenju zalaganjem u zajednici važno, zašto dokumentirati, na koji način možemo dokumentirati. 10 minuta</p> <p>Važnost dokumentiranja: 1. zbog kritičke refleksije i evaluacije, 2. zbog komunikacije i promidžbe – nastavak u narednoj vježbi.</p>
Potrebna sredstva i pomagala	Flipchart blok

4. TIJEK EDUKACIJE**Vježba 8.2: Komunikacija i promidžba u učenju zalaganjem u zajednici**

Trajanje	40 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Edukatori će podijeliti sudionike u dvije grupe. Zadatak svake grupe je pripremiti promidžbu edukacije za učenje zalaganjem u zajednici ili promidžbu odabranoga kolegija s provedbom učenja zalaganjem u zajednici. Sudionici mogu koristiti različite oblike promidžbe (30 minuta).</p> <p>Prezentacija rezultata grupnoga rada (10 minuta).</p> <p>Sažetak načela u komunikaciji i promidžbi (PowerPoint prezentacija).</p> <p>Individualni rad – vratiti se na pojedinačne pripreme kolegija.</p>
Potrebna sredstva i pomagala	Flipchart blok, papiri, olovke, bojice, PowerPoint prezentacija o načelima komunikacije i promidžbe

4. TIJEK EDUKACIJE

CJELINA 9 | PREDLOŽAK ZA KOLEGIJ S UČENJEM ZALAGANJEM U ZAJEDNICI I EVALUACIJOM EDUKACIJE

Tema	Ishodi učenja:	Metode:	Trajanje
Predložak za kolegij s provedbom učenja zalaganjem u zajednici	<ul style="list-style-type: none"> koristiti predložak za kolegij kako bi isplanirali vlastiti kolegij s provedbom učenja zalaganjem u zajednici 	Vježba 9.1: Predložak za kolegij s provedbom učenja zalaganjem u zajednici	15 minuta

Vježba 9.1: Predložak za kolegij s provedbom učenja zalaganjem u zajednici

Trajanje	15 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	Edukatori će predstaviti predložak za kolegij ispunjen primjerima ili će se vratiti na Dodatni materijal 5.
Potrebna sredstva i pomagala	Predložak za kolegij s primjerima Dodatni materijal 5: Popis etapa tijekom planiranja i provedbe

4. TIJEK EDUKACIJE

CJELINA 10 | EVALUACIJA EDUKACIJE

Tema	Ishodi učenja:	Metode:	Trajanje
Evaluacija edukacije	<ul style="list-style-type: none"> vrednovati edukaciju i dobiti za vlastite strategije poučavanja 	<p>Vježba 10.1: Povratak na očekivanja</p> <p>Vježba 10.2: Metoda „Cinquain“</p> <p>Vježba 10.3: Metoda evaluacije „Pizza“ + popunjavanje evaluacijskoga upitnika</p>	25 minuta

Vježba 10.1: Povratak na očekivanja

Trajanje	5 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	Sudionici će se vratiti na svoja očekivanja vezana uz edukaciju s početka edukacije. Kritički će promišljati je li edukacija ispunila njihova očekivanja.
Potrebna sredstva i pomagala	

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 10.2: Cinquain

Trajanje	10 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>„Cinquain“ je metoda kritičke refleksije koja služi za sažimanje informacija o temi te reflektira važne misli, osjećaje i uvjerenja u obliku kratkih izraza. Može se koristiti u grupama ili individualno.</p> <p>Edukatori će dati sljedeće upute sudionicima:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Red: naziv teme – jedna riječ – imenica 2. Red: opis teme – dvije riječi – pridjevi 3. Red: priča vezana uz temu – tri riječi – glagoli 4. Red: rečenica – četiri riječi – predstavlja emocionalni odnos, stav prema temi 5. Red: sinonimni odnos s temom iz prvoga reda – jedna riječ – asocijacija – ponavljanje biti teme <p>Prezentacija rezultata u grupi.</p>
Potrebna sredstva i pomagala	Olovka, papir

4. TIJEK EDUKACIJE

Vježba 10.3: Metoda evaluacije „Pizza“ + upitnik za evaluaciju

Trajanje	10 min.
Opis (proces podijeljen na etape za moderatora, uključujući pitanja)	<p>Edukatori će nacrtati krug na flipchart bloku te ga podijeliti na dijelove koji predstavljaju osnovne teme edukacije: smještaj, komunikacija s organizacijama, sadržaj, edukatori, itd. Svaki sudionik doći će pred flipchart blok i nacrtati točku unutar svakoga dijela kruga u skladu s razinom svoga zadovoljstva.</p> <p>Pisani upitnik: Sudionici će svojim komentarima ispuniti prethodno pripremljene pisane upitnike.</p>
Potrebna sredstva i pomagala	<p>Pripremljeni flipchart blok s metodom evaluacije „Pizza“</p> <p>Pripremljeni pisani upitnik</p>

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

DODATNI MATERIJAL 1: TREĆA MISIJA SVEUČILIŠTA

Koncept „treće misije“ sveučilišta postoji tek jedno desetljeće. Međutim, sve češće ga se smatra dodatnim ciljem koji se može pridodati nastavi i istraživanju kao tradicionalnim misijama sveučilišta: uočena je potreba da se odgovori na društvene zahtjeve i poveže sveučilište s njegovim društvenim i gospodarskim okruženjem.

Treće misija sveučilišta odnosi se na dodatnu funkciju sveučilišta u kontekstu društva utemeljenoga na znanju. Sveučilište je stoga odgovorno za:

- Kvalifikaciju ljudskoga kapitala (Obrazovanje – prva misija)
- Proizvodnju novoga znanja (Istraživanje – druga misija)
- Odgovaranje na društvene potrebe i zahtjeve tržišta povezivanjem sveučilišne aktivnosti s društvenim i gospodarskim okruženjem.

Danas sveučilišta razvijaju svoje strategije vodeći računa o tri navedene misije. Jedna od strategija koje se koriste za ostvarenje treće misije sveučilišta je strategija učenja zalaganjem u zajednici.

„Danas je općepriznato da ‘treća misija’ sveučilišta doprinosi društvu. Definira se kao društvene, poduzetničke i inovacijske aktivnosti koje sveučilišta provode uz aktivnosti nastave i istraživanja, a koje dodatno doprinose društvu. (Montesinos i sur., 2008.).

Osnovne karakteristike dobro su poznate, no ponekada je prisutno pojednostavljeno shvaćanje koncepta kao usredotočenosti na komercijalizaciju i profit koja postaje važnija od stvaranja šire društvene vrijednosti (Clark, 1998.; AWT, 2007.). Međutim, ideja o trećoj misiji nije nastala izvan sustava. Štoviše, nastala je kao odgovor sveučilišta na sve veći krug sudionika.

„Rastuću popularnost treće misije sveučilišta možemo shvatiti kao odgovor na potražnju za korisnim znanjem i težnju za stvaranjem različitih vrsta znanja kroz odnos s ostalim tipovima (komercijalnih) izvora znanja. Ta činjenica promijenila je sveučilišno shvaćanje onoga što tvori prikladnu vrstu znanja. Ovo je kao posljedicu imalo širi institucionalni utjecaj na sveučilišta kada je riječ o prikladnosti određenih institucionalnih oblika nastave i istraživanja koji su nužni za stvaranje i poticanje ovoga znanja.“ (Zomer, Benneworth, 2011.)

Od 3 „misije“ do 3 „funkcije“

U svome članku napisanome 2007. godine za OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj), Philippe Laredo zaključio je da bi umjesto uporabe izraza treća misija bilo bolje definirati sveučilište kroz njegove tri centralne funkcije: „masovno tercijarno obrazovanje“, „stručno i specijalizirano visoko obrazovanje i istraživanje“ i „akademsko usavršavanje i istraživanje“. Ove funkcije zahtijevaju različite načine interakcije s društvom te ih sveučilišta ostvaruju u različitim kombinacijama.

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

Literatura:

AWT (2007). *Alfa en Gamma stralen - Valorisatiebeleid voor de Alfa- en Gammawetenschappen*, Den Haag: Adviesraad voor het Wetenschaps- en Innovatiebeleid.

Clark, B. (1998). *Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation*, Pergamon/IAU Press, Oxford.

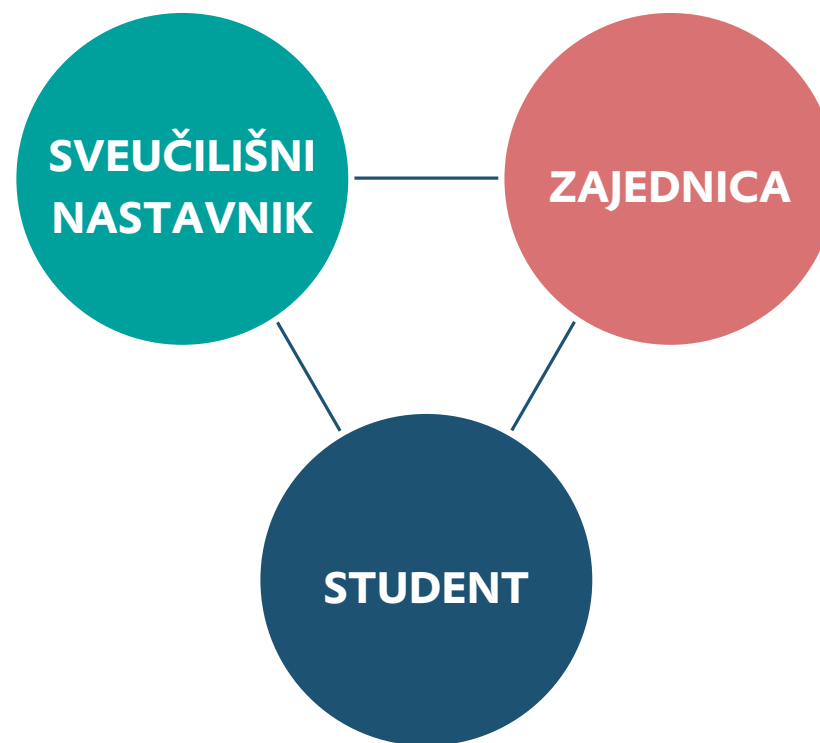
Larédo, P. Some reflections about the characterization of Universities. INGENIO workshop on third mission approaches and indicators Valencia. Preuzeto sa: http://www.ingenio.upv.es/sites/default/files/otros_seminarios/lar_pres.pdf, preuzeto 10. studenoga 2018.

Montesinos, P., Carot, J. M., Martinez, J.-M. i Mora, F. (2008). "Third Mission Ranking for World Class Universities: Beyond Teaching and Research", *Higher Education in Europe*, 33(2), 259 — 271.

Zomer, A. i Benneworth, P. (2011). The rise of the university's Third Mission. U: J. Enders, H. F. de Boer i D. Westerheijden (ur.), *Reform of higher education in Europe*. Rotterdam: Sense Publishers.

DODATNI MATERIJAL 2:
KLJUČNE SASTAVNICE I DEFINICIJE
UČENJA ZALAGANJEM U ZAJEDNICI

Ključne sastavnice učenja zalaganjem u zajednici

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

Kratki pregled definicija učenja zalaganjem u zajednici

Postoji suglasnost da učenje zalaganjem u zajednici uključuje integraciju sveučilišnoga materijala, aktivnosti koje se provode u zajednici i kritičke refleksije u uzajamnom partnerstvu koje obuhvaća studente, sveučilišni kadar/osoblje i članove zajednice s ciljem ostvarivanja akademskih, građanskih i osobnih ciljeva učenja te unaprjeđenja građanskih ciljeva.

McIlrath, L., Lyons, A. i Munck, R. (2012). Higher Education and Civic Engagement. Palgrave Macmillan. New York.

Pedagogija poučavanja i učenja, povezivanje teorija vezanih za određeno polje i stvarnih problema ili potreba; praktična i izravna uporaba sredstava obrazovne ustanove u zajednici kako bi se zadovoljile prepoznate potrebe, uz očekivanje da će studenti zauzvrat učiti iz svoga iskustva; te mehanizam za preobrazbu našega znanja o građanstvu i povijesti države u djelovanje.

Goldsmith, S. (2005). Opening address: A new civic era, National Conference on Citizenship, Annual Conference, 19. rujna 2005.

Učenje zalaganjem u zajednici je metoda

- uz pomoć koje mladi ljudi uče i razvijaju se kroz aktivno sudjelovanje u pažljivo organiziranim aktivnostima u zajednici koje zadovoljavaju stvarne potrebe zajednice i osmišljene su u suradnji sa školom i zajednicom;

- koja je integrirana u sveučilišni kurikulum i omogućuje prostor mladima da razmišljaju, razgovaraju ili pišu o svojim ostvarenjima i iskustvima tijekom aktivnosti u zajednici
- koja nudi mladima priliku da upotrijebe novostečene akademske vještine i znanje u životnim situacijama u vlastitim zajednicama; i
- koja obogaćuje sadržaj koji se poučava u školama proširujući učenje studenata na prostor izvan učionice te na prostor zajednice te pomaže u poticanju razvoja skrbi za druge.

Alliance for Service Learning in Education Reform, "Standards of Quality for School-Based Service Learning" (1993). Service Learning, General. Članak 4. <https://digitalcommons.unomaha.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=slceslgen>.

Učenje zalaganjem u zajednici definiramo kao višedimenzionalno obrazovno iskustvo u kojem studenti aktivno sudjeluju u kvalitetno osmišljenoj i organiziranoj aktivnosti u zajednici koja odgovara na prepoznate potrebe zajednice, a zatim analiziraju svoju aktivnost kako bi stekli dublje razumijevanje sadržaja kolegija, šire uvažavanje znanstvene discipline te snažniji osjećaj društvene odgovornosti.

Bringle, R. G., i Hatcher, J. A. (1996). Implementing Service Learning in Higher Education. The Journal of Higher Education, 67(2), 221–239.

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

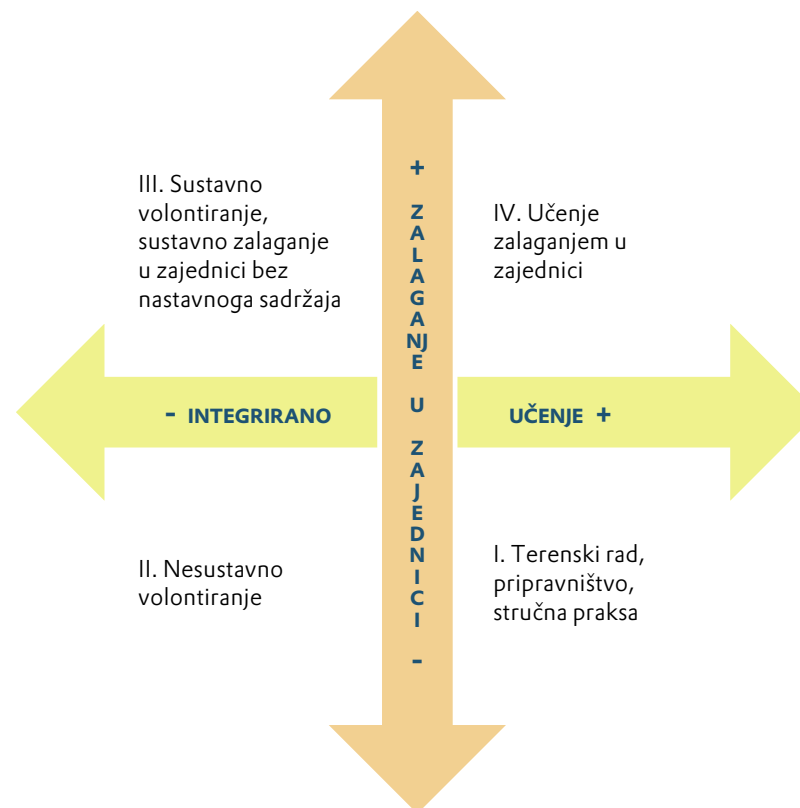
DODATNI MATERIJAL 3:
KONCEPTUALNI KVADRANTNI MODEL
UČENJA ZALAGANJEM U ZAJEDNICI

U literaturi o učenju zalaganjem u zajednici **konceptualni kvadrantni model učenja zalaganjem u zajednici CLAYSS** (Tapia, 2006., prema SL 2000 Center, 1996.) najčešće se spominje kao sredstvo koje nam pomaže razlikovati razne tipove aktivnosti u zajednici poput: nesustavnog volontiranja, sustavnog volontiranja, pripravništva i učenja zalaganjem u zajednici.

Konceptualni kvadrant definiran je intersekcijom dviju osi: (1) okomita os odnosi se na kvalitetu rada u zajednici (od niske do visoke), a (2) vodoravna os odnosi se na razinu integracije učenja u radu u zajednici (Tapia, 2006.).

Tranzicije iz jednoga konceptualnoga kvadranta u drugi (tj. u smjeru razvoja aktivnosti učenja zalaganjem u zajednici) mogu biti ostvarene dodavanjem jednoga ili više osnovnih elemenata:

- kurikulum utemeljen na sadržaju
- znanje u službi društvenih potreba
- sastavnica kritičke refleksije vezana za zalaganje u zajednici i povezana s kurikulumom.

Slika 1.
Konceptualni kvadrantni model učenja zalaganjem u zajednici
(Tapia, 2006., oblikovano prema kvadrantima koje je objavio Service-Learning 2000 Center, Sveučilište Stanford, Kalifornija, 1996.)

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

Tablica 1. Primjeri za svaki segment konceptualnoga modela učenja zalaganjem u zajednici CLAYSS (prema Tapia, 2006.).

Br.	Kvad-rant	Primjeri aktivnosti
1.	I	<p>Terenski rad</p> <p>Tijekom terenskog rada, učenje se većinom događa izvan ustanove, no ne dolazi nužno do ekoloških ili društvenih poboljšanja; može se naučiti mnogo, ali uz malo ili nimalo zalaganja u zajednici koje bi bilo usmjereno na prepoznate potrebe zajednice (Tapia, 2006.).</p>
2.	II	<p>Nesustavno volontiranje</p> <p>Tijekom izvanrednih stanja (npr. tsunami, potres) često je nužno hitno organizirati aktivnosti kako bi se odgovorilo na potrebe nastale u kriznim situacijama (Tapia, 2006.). Ove spontane ili povremene aktivnosti utemeljene su na malo ili nimalo planiranja te im nedostaje obrazovna namjera (dimenzija integriranoga učenja slabo je zastupljena).</p> <p>Spontano prikupljanje sredstava pokrenuto od strane studentskih organizacija, npr. pronalaženje financijske potpore za obitelj studentice koja je poginula u prometnoj nesreći dok je pohađala Work&Travel Program u SAD-u (primjer sa Sveučilišta Babes-Bolyai, Rumunjska).</p>
3.	III	<p>Sustavno volontiranje</p> <p>U nekim slučajevima, studenti provode aktivnosti zalaganja u zajednici koje su sustavno organizirane od strane ustanove. Naprimjer, nisu potrebne posebne vještine kako bi se oličili zidovi u programu poput „Habitat for Humanity“. Takve aktivnosti nisu povezane sa sveučilišnim kurikulumom ili budućim stručnim profilima, iako njihovo trajanje i sustavni okvir nude mogućnost šireg osobnog razvoja (Tapia, 2006.).</p> <p>Čišćenje studentskog kampusa – volonterska aktivnost koju Vijeće studenata na Sveučilištu Babes-Bolyai u Rumunjskoj provodi jednom ili dva puta tijekom semestra. Ovo je terenska aktivnost koja nema poveznicu s kurikulumom. Svi studenti mogu sudjelovati ovisno o svojim mogućnostima i slobodnom vremenu. Nekoliko slika studenta koji obavljaju aktivnost prikupljanja otpada po kampusu bude objavljeno na društvenim mrežama Vijeća, s komentarima vezanima za društveno zalaganje.</p>

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

Br.	Kvad-rant	Primjeri aktivnosti
4.	IV	<p>Učenje zalaganjem u zajednici</p> <p>Aktivnost učenja zalaganjem u zajednici obavljaju studenti škole Exact Sciences na Sveučilištu Salta National u Argentini. Ona se odvija kada je terenski rad akademski isplaniran i zadovoljava konkretne društvene potrebe kroz ozbiljno volontiranje. Studenti su uključeni u postavljanje solarnih panela u ruralnim zajednicama koje žive izolirano u Andama te je ta aktivnost dio stručne prakse definirane kolegijem.</p>

Literatura:

Tapia, M. N. (2006). *Aprendizaje y servicio solidario: en el sistema educativo y las organizaciones juveniles* [Service-learning in the educational system and in youth organisations] Ciudad Nueva: Clayss. (Dostupno na: <http://www.clayss.org.ar/english/servicelearning.html>).

Service-Learning 2000 Center (1996). *Service-Learning Quadrants*. Sveučilište Stanford, Kalifornija.

Regina, C. (2017). *Service-Learning in Central and Eastern Europe. Handbook for Engaged Teachers and Students*. Buenos Aires: Clayss.

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

DODATNI MATERIJAL 4:
FAZE PROVEDBE UČENJA ZALAGANJEM U ZAJEDNICIDODATNI MATERIJAL 5:
POPIS ETAPA TIJEKOM PLANIRANJA I PROVEDBE

Prije kolegija

1) Organizacijske značajke

- Saznajte je li netko na vašem odsjeku/ustanovi već provodio kolegije o učenju zalaganjem u zajednici i pokušajte dobiti savjet/dogovoriti mentorstvo (npr. proučite nastavne planove kolegija i razgovarajte s kolegama)
- Ako ste sami, pokušajte stvoriti mrežu kolega i studenata istomišljenika. Ako niste, pokušajte saznati kakvu podršku vam može ponuditi vaš odsjek/ustanova pri pokretanju kolegija o učenju zalaganjem u zajednici
- Svakako provjerite pravila i proučite politike odsjeka/ustanove vezane za promjene kurikuluma/nastavnih planova te suradnju s izvansveučilišnim partnerima (npr. ugovori)
- Razmislite o mogućim partnerima iz zajednice te na koji način možete prezentirati svoju ideju – napravite popis raznih organizacija/ustanova iz lokalne zajednice koje možda djeluju na području vaše struke/interesa vezanih za istraživanje/kolegija... dogovorite sastanak s njima... pozovite ih na vaše sveučilište i porazgovarajte o vašoj ideji... cijenite njihove povratne informacije... saznajte žele li/trebaju li ugovor s vašom ustanovom... raspravljajte o njihovim potrebama i očekivanjima...

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

- Radite na vašoj zamisli! Podijelite je s nekim i zatražite povratnu informaciju – je li to moguće? Je li realistično? „Ugrožava“ li vas, vaš odsjek/ustanovu ili vaše studente...? (npr. politički rizik kada je riječ o nekim temama)
- Provedite analizu vaših mogućnosti i koliko vremena možete posvetiti projektu/kolegiju o učenju zalaganjem u zajednici

2) Značajke kolegija

- Vratite se na ishode učenja vašega kolegija – provjerite je li učenje zalaganjem u zajednici prava metoda za postizanje ishoda
- Veličina grupe – koliko studenata imate? Možete li smisleno uključiti sve njih?
- „Malo je lijepo“ –ako je ovo prvi put da se bavite pedagogijom učenja zalaganjem u zajednici, počnite planirati u malim koracima (npr. mali projekt, manja grupa studenata, jedan partner iz zajednice...)
- Osmislite svoj kurikulum/nastavni plan na vrijeme – pažljivo razmislite o interaktivnim metodama koje biste mogli koristiti tijekom svojih predavanja
- Razmislite o odgovorima na ova pitanja: Kako ćete provjeriti interese, potrebe i prioritete zajednice s kojom surađujete? Tko će odlučiti koje ćete aktivnosti provoditi u zajednici? Tko sudjeluje u procesu analize? Hoće li naše partnerske ustanove iz zajednice biti primatelji, suradnici ili sudionici na projektu?

3) Studenti

- Provjerite moguće zakonske probleme vezane za studentsko osiguranje
- Razmislite koju grupu studenata želite uključiti u kolegij o učenju zalaganjem u zajednici - studente na preddiplomskom ili diplomskom studiju? Razmislite o njihovim sposobnostima kada je riječ o sudjelovanju u vašem projektu/kolegiju o učenju zalaganjem u zajednici?
- Razmislite na koji način možete promicati učenje zalaganjem u zajednici i vaš kolegij među studentima (posebno ako je riječ o izbornom kolegiju) te kako ih možete motivirati da se prijave

Nakon što je kolegij započeo

1) Organizacijske značajke/Zajednica

- Koliko se vaši partneri iz zajednice i studenti mogu uključiti u (re)organizaciju kolegija

2) Značajke kolegija

- Pobrinite se za to da obrazovni ciljevi kolegija budu dobro povezani s planiranim zalaganjem u zajednici – aktivnosti trebaju imati potencijal za ostvarenje ciljeva/ishoda učenja te obavijestite studente o očekivanjima – budite realistični kada je riječ o „spašavanju svijeta“ – ne želite da vaši studenti budu razočarani

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

- Pripremite svoje studente na moguću nesigurnost procesa
- Uključite stručnjake iz zajednice (osobe koje nisu akademski radnici) u svoj kolegij – dopustite im da rade s vašim studentima – dopustite studentima da posjete zajednicu/ustanove partnera iz zajednice
- Razmislite o sljedećim pitanjima: Kakve će poveznice projekt imati s kurikulumom? Koji bi se još projekti mogli provesti? Na kojim predavanjima i za koje karijere? Što bi druga područja kurikuluma mogla pridonijeti zajednici? Kako bismo ih mogli pozvati na sudjelovanje? Koje bismo sustavne mehanizme mogli upotrijebiti kako bismo povezali kurikularna/akademska područja s ovim projektom učenja zalaganjem u zajednici? Jesmo li postavili ciljeve za učenje i za zalaganje u zajednici? Na koji način su učenje i zalaganje u zajednici povezani, kako nastaje ta poveznica?
- Definirajte radna pravila i grupe/uloge zajedno sa studentima – njihova prava i obveze vezane za etička i zakonska pitanja (kada je riječ o komunikaciji s partnerima, izvještavanju) – definirajte „granice“
- Razmislite o uključivanju studenata u proces odlučivanja kada je riječ o temi projekta i načinu njezine obrade, npr. u kojim će dijelovima procesa studenti sudjelovati (analiza, planiranje, provedba, evaluacija, itd.)? Na koji način? Uključuje li projekt različite aktivnosti u kojima razni studenti mogu sudjelovati s obzirom na svoje sposobnosti/kompetencije/vještine?

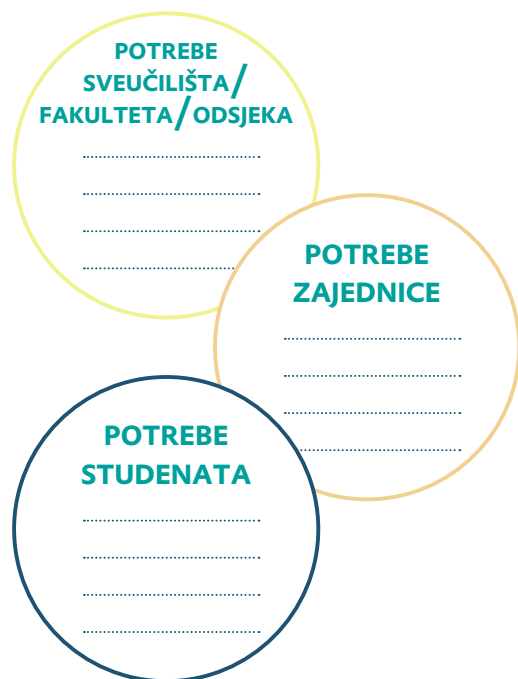
3) Studenti

- Svakako podijelite sve informacije o kolegiju sa svojim studentima (npr. što ćete raditi, na koji način ćete održati ovaj kolegij i s kim ćete surađivati, što se od njih očekuje) i otvorite dostupne komunikacijske kanale (npr. Facebook grupa/mrežna stranica kolegija...)
- Podijelite načela učenja zalaganjem u zajednici sa studentima (npr. razgovarajte o tome koliko je važno cijeniti znanje koje izvire iz zajednice te uzajamnost procesa...)

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI**DODATNI MATERIJAL 6:
PREDLOŽAK ZA PRIPREMU KOLEGIJA O
UČENJU ZALAGANJEM U ZAJEDNICI**

Prije nego što započnete s održavanjem kolegija, predložimo da odgovorite na nekoliko pitanja. Odgovaranje na pitanja dio je planiranja kolegija i integracije učenja zalaganjem u zajednici u vaš proces poučavanja.

POTREBE SVEUČILIŠTA/ FAKULTETA/ ODSJEKA

.....

.....

.....

.....

POTREBE ZAJEDNICE

.....

.....

.....

.....

POTREBE STUDENATA

.....

.....

.....

.....

1. Kakav odnos vaše sveučilište/fakultet/odsjek te drugi profesori imaju prema studentskom djelovanju u zajednici? Kakvo iskustvo imaju kada je riječ o djelovanju u zajednici?
2. Kakav odnos vi imate prema djelovanju u zajednici i kakva su vaša iskustva?
3. Opišite svoju motivaciju. Zašto želite provesti učenje zalaganjem u zajednici?
4. Kakve potrebe ima vaš fakultet ili odsjek? Koje potrebe mogu biti zadovoljene provedbom učenja zalaganjem u zajednici?
5. Kakve potrebe imaju vaši studenti?
6. Kakve potrebe ima zajednica i organizacija? Kako ćete utvrditi te potrebe? Na koji način ćete povezati moguće partnere?
7. Kakve mogućnosti postoje u vašoj školi/odsjeku za provedbu učenja zalaganjem u zajednici? Koje dobrobiti za vašu školu očekujete kroz provedbu učenja zalaganjem u zajednici? Trebate li dobiti dopuštenje za provedbu učenja zalaganjem u zajednici na vašem kolegiju?
8. Koje ciljeve želite ostvariti kroz provedbu učenja zalaganjem u zajednici kada je riječ o vašim studentima? Koja znanja, vještine i kompetencije želite razvijati? Kakva bi iskustva provedba učenja zalaganjem u zajednici trebala omogućiti? Što bi studenti trebali naučiti?

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

9. Koje ciljeve želite ostvariti kroz provedbu učenja zalaganjem u zajednici kada je riječ o zajednici? Koje su očekivane dobrobiti za partnere iz zajednice?

10. Isplanirajte ostale značajke provedbe učenja zalaganjem u zajednici na vašem kolegiju:

- a) Koji su ciljevi učenja definirani za kolegij?
- b) Koji su ciljevi zalaganja u zajednici?
- c) Na koji ćete način surađivati s partnerima iz zajednice? Na koji ćete način uključiti zajednicu u proces provedbe učenja zalaganjem u zajednici tijekom različitih faza? Koju će ulogu partneri iz zajednice imati?
- d) Na koji su način ciljevi učenja i zalaganja u zajednici povezani?
- e) Kojem je sveučilišnom programu kolegij namijenjen?
- f) Je li kolegij izbornan ili obvezan?
- g) Na koji ćete način motivirati studente da sudjeluju u kolegiju?
- h) Koji ćete model učenja zalaganjem u zajednici provesti i zašto?
- i) Koji će broj studenata pohađati kolegij?
- j) Koju će ulogu studenti imati u različitim fazama provedbe učenja zalaganjem u zajednici? Na koji će način biti uključeni?

k) Koji su preduvjeti za uspješan završetak kolegija? Na koji ćete način vrednovati studente?

l) Koliko će dugo trajati projekt učenja zalaganjem u zajednici (jedan semestar...)?

m) Gdje će se projekt provoditi?

n) Koji će broj profesora sudjelovati u kolegiju?

o) Na koji način ćete provoditi kritičku refleksiju sa studentima? Koje metode planirate koristiti?

p) Na koji ćete način vrednovati provedbu učenja zalaganjem u zajednici i sam kolegij? Na koji će način različiti sudionici biti uključeni u evaluaciju?

q) Na koji ćete način izvještavati o projektima učenja zalaganjem u zajednici?

r) Na koji ćete način promicati projekte učenja zalaganjem u zajednici?

11. Po vašem mišljenju, koje ćete izazove i probleme morati rješavati tijekom provedbe učenja zalaganjem u zajednici?

12. Što vam je potrebno za početak? Treba li vam potpora? Tko bi vam mogao pomoći?

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

DODATNI MATERIJAL 7: PRIMJERI KRITIČKE REFLEKSIJE

Slajd 1 – dobar primjer refleksije

Ovo je prvi put da sam se suočila s korisnošću svoga znanja kada je riječ o nekom praktičnom problemu. Prethodno se činilo tako apstraktno, a onda je odjednom imalo smisla. Mislila sam da će biti puno lakše. Mnogo komunikacije, nesporazuma, kompromisa. Partner iz zajednice nije imao vremena i morali smo se prilagoditi njegovom rasporedu. Srećom, postojao je tim te smo uspjeli podijeliti teret projekta. Naučila sam puno o svojoj budućoj struci. Jedva čekam početi raditi. Mom se partneru iz zajednice projekt svidio te ćemo ostati u kontaktu za buduće potrebe. Možda ćemo opet surađivati na nekom drugom projektu. (Nensi, 2016.)

Slajd 2 – loš primjer refleksije

Povremeno sam radio na projektu, ali zapravo nisam ništa naučio. Mislim da sam potrao svoje vrijeme. Ne vidim smisao tako napornoga rada kroz tako dugačko vrijeme i sve to bez novčane naknade. Nije bilo nikakve poveznice s kolegijem. Mogao sam upotrijebiti svoje vrijeme puno efikasnije i efektivnije. Partner iz zajednice nije uopće bio zainteresiran za projekt. Mi smo bili samo uljezi u njegovom jako popunjenom rasporedu. (John, 2017.)

Dodatni problemi/pogreške

- riječ je o neprekidnome radu tijekom cijeloga semestra
- što kaže njegov tim (je li sudjelovao u timskom radu?)
- potrebe zajednice trebaju biti povezane s ishodom kolegija
- uopće shvaćanje učenja zalaganjem u zajednici
- potrebe partnera iz zajednice i komunikacija
- nefleksibilan pristup tijekom semestra koji ne zadovoljava potrebe i ne uzima u obzir dostupno vrijeme partnera iz zajednice

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

DODATNI MATERIJAL 8:
KRITIČKA REFLEKSIJA U UČENJU
ZALAGANJEM U ZAJEDNICI

Zašto povezujemo učenje zalaganjem u zajednici i kritičku refleksiju?

Učenje zalaganjem u zajednici oblik je iskustvenoga učenja tijekom kojega se učenje odvija kroz cikluse djelovanja i kritičke refleksije, a studenti surađuju s drugima kroz proces primjene naučenoga gradiva na probleme u zajednici te istovremeno promišljaju o svom iskustvu i pokušavaju ostvariti stvarne ciljeve zajednice i postići dublje razumijevanje samih sebe.

Izvor: Eyler i Giles, 1999. Dostupno na: <https://serc.carleton.edu/sp/library/service/what.html>

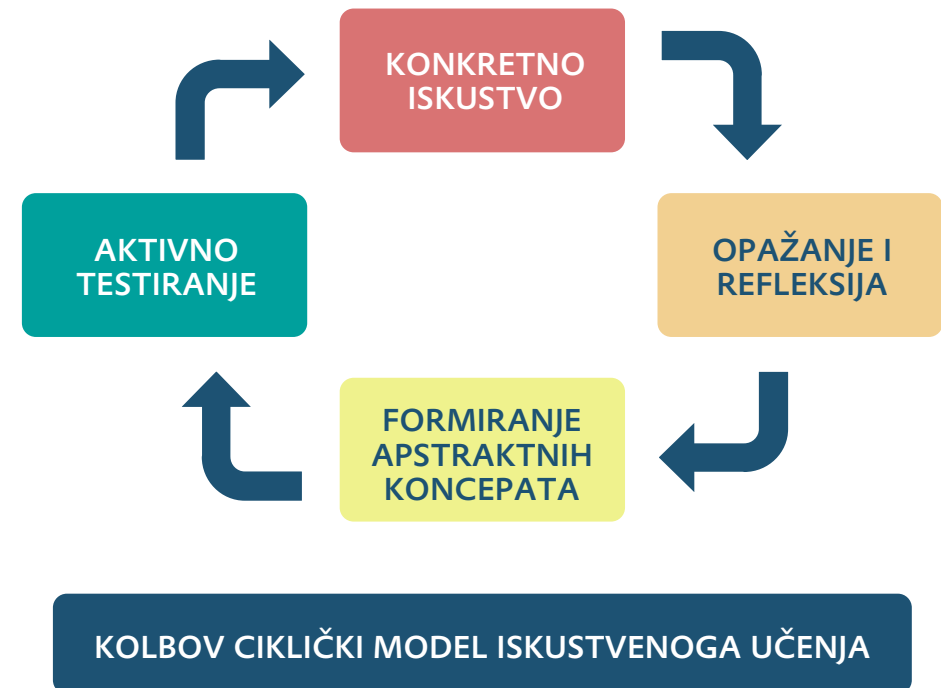
Iskustveno učenje

“Tell me and I forget,
teach me and I may remember,
involve me and I learn.”
-Benjamin Franklin

„Reci mi i zaboravit ću, pouči me i možda zapamtim, uključi me i naučit ću.“ - Benjamin Franklin

Najčešći pristup Kolbovom cikličkom modelu iskustvenoga učenja prikazan je na sljedećoj slici:

Dostupno na: <https://serc.carleton.edu/sp/library/enviroprojects/what.html>, preuzeto 31. kolovoza 2018.

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

Kolbova teorija o iskustvenom učenju (Kolb, 1984.) definira iskustveno učenje kao „proces tijekom kojega se stvara znanje kroz preobražaj iskustva. Znanje je rezultat kombinacije traganja za iskustvom i preobražaja iskustva.“

Kolbova teorija o iskustvenom učenju temelji se na ciklusu četiri elementa:

1. Konkretno iskustvo
2. Opažanje i refleksija
3. Formiranje apstraktnih koncepata
4. Aktivno testiranje

Ciklus započinje studentovim iskustvom i prilikom da se promišlja o tom iskustvu. Potom studenti mogu formirati koncepte i donositi zaključke o svom iskustvu i zapažanjima, što vodi budućem djelovanju kroz koje će studenti testirati različita ponašanja (Oxendine, Robinson i Willson, 2004.).

Kako postavljati pitanja za kritičku refleksiju?

Što?

Što se dogodilo?

Što ste zapazili?

Što se pokušava riješiti i kojoj populaciji to pomaže?

Dakle, što?

Jeste li naučili novu vještinu ili osvijestili svoj interes?

Jeste li čuli, namirisali ili osjetili nešto što vas je iznenadilo?

Na koji se način vaše iskustvo razlikuje od onoga što ste očekivali?

Što utječe na način na koji promatrate situaciju/iskustvo? (Kroz kakav objektiv promatrate?)

Što vam se sviđjelo/nije sviđjelo vezano za iskustvo?

Što ste naučili o ljudima/zajednici?

Koje su neke od najosnovnijih potreba/problema u zajednici?

Na koji način ovaj projekt nastoji odgovoriti na te potrebe?

Što sada?

Koji su osnovni uzroci prepoznatih problema?

Postoji li trenutno neki drugi projekt koji nastoji riješiti prepoznati problem?

Što ste naučili kroz ovo iskustvo?

Na koji način možete primijeniti ono što ste naučili?

O čemu biste željeli naučiti više, a vezano je uz ovaj projekt ili problem?

Koje su dodatne radnje potrebne da bi se riješili izazovi i poteškoće?

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

Koje informacije možete podijeliti sa svojim kolegama ili zajednicom?

Da možete ponoviti projekt, što biste učinili drugačije?

Dostupno na: <https://sl.engagement.uconn.edu/critical-reflection-for-service-learning/#>, preuzeto 31. kolovoza 2018.

Elementi kritičke refleksije

Učinkovite strategije za poticanje kritičke refleksije temelje se na četiri osnovna elementa refleksije (Eyler, Giles i Schmiede, 1996.). Ti elementi su sljedeći:

- **Kontinuirana refleksija:** Refleksija bi trebala biti stalna sastavnica učeničkoga obrazovanja, koja se odvija prije, tijekom i nakon doživljenoga iskustva.
- **Povezana refleksija:** Povežite „zalaganje“ u zajednici sa strukturiranim „učenjem“ u učionici. Ako nema strukturirane refleksije, studenti možda neće uspjeti premostiti jaz između konkretnoga iskustva zalaganja i apstraktnih problema o kojima se raspravlja tijekom nastave.
- **Refleksija koja je izazov:** Predavači bi trebali biti spremni u okruženju ispunjenom poštovanjem izreći pitanja i ideje koje su učenicima nepoznate ili čak nelagodne. Refleksija treba predstavljati izazov za studente i potaknuti kritičko razmišljanje.

- **Kontekstualizirana refleksija:** Ona omogućava da aktivnosti i teme za refleksiju budu prikladne i značajne u odnosu na iskustva studenata.

Dostupno na: <https://sl.engagement.uconn.edu/critical-reflection-for-service-learning/>, preuzeto 31. kolovoza 2018.

Ideje za provođenje kritičke refleksije

Kritička refleksija može se odvijati u učionici, u prostorima organizacije iz zajednice ili individualno kroz zadatke definirane kolegijem. Široki raspon značajnih vježbi i strategija za provođenje refleksije može postati dijelom učenja zalaganjem u zajednici, uključujući često korištene pristupe navedene ispod.

- **Dnevnici:** Pisanje dnevnika često se koristi u programima učenja zalaganjem u zajednici kako bi potaknulo refleksiju. Najveći značaj imaju kada predavači postavljaju ključna pitanja za analizu.
- **Etnografije:** Studenti bilježe svoje iskustvo u zajednici kroz terenske bilješke.
- **Studije slučaja:** Studenti analiziraju organizacijski problem i pišu studiju slučaja te utvrđuju koju bi odluku trebalo donijeti.
- **Multimedijalne razredne prezentacije:** Studenti stvaraju dokumentarni film ili fotografski dokumentarac o svom iskustvu iz zajednice.

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

- **Pisani radovi na temu primjene teorije:** Studenti odabiru važnu teoriju koja se obrađuje tijekom kolegija te analiziraju njezinu primjenu na iskustvo u zajednici.
- **Pisana analiza organizacije:** Studenti identificiraju organizacijsku strukturu, kulturu i misiju.
- **Prezentacije organizacijama iz zajednice:** Studenti prezentiraju rad zaposlenicima organizacije iz zajednice, članovima odbora i sudionicima.
- **Govornici:** Pozovite članove zajednice ili zaposlenike organizacije da tijekom predavanja održe prezentaciju o ključnim pitanjima.
- **Grupna rasprava:** Postavljanjem pitanja za raspravu potaknite studente da kritički razmišljaju o svojim iskustvima zalaganja u zajednici.
- **Događanja u zajednici:** Odredite koja događanja u zajednici studenti mogu pohađati kako bi naučili nešto više o ključnim pitanjima.
- **Mapiranje:** Izradite vizualnu mapu koja pokazuje na koji način je učenje zalaganjem u zajednici povezano s problemima na državnoj/nacionalnoj/globalnoj razini.
- **Videozapisi:** Pogledajte videozapis ili dokumentarac koji će potaknuti raspravu o ključnim pitanjima koja se odnose na njihova iskustva zalaganja u zajednici.

- **Pisma uredniku:** Studenti pišu pisma uredniku ili državnim službenicima o pitanjima koja su važna organizacijama iz zajednice u kojima rade.
- **Kreativni projekti:** Studenti izrađuju kolaž ili pišu poeziju ili pjesmu kako bi izrazili svoje iskustvo.
- **Blog:** Izradite blog za kolegij na kojem studenti mogu objavljivati komentare o svojim iskustvima.
- **Reflektivno čitanje:** Pronađite članke, poeziju, priče ili pjesme koje imaju sličnosti sa zalaganjem u zajednici u kojem studenti sudjeluju, a koji mogu biti izvor pitanja za raspravu.

Dostupno na: <https://sl.engagement.uconn.edu/critical-reflection-for-service-learning/>, preuzeto 31. kolovoza 2018.

Primjeri pitanja za kritičku refleksiju

- Koja je vaša uloga u zajednici?
- Kakva su bila vaša početna očekivanja? Jesu li se ta očekivanja promijenila? Na koji način? Zašto?
- Koje vam je iskustvo stečeno tijekom djelovanja u zajednici promijenilo način razmišljanja?
- Na koji se način motivirate kada trebate otići na lokaciju, a niste raspoloženi za to?
- Koje ste posebne vještine koristili na svojoj lokaciji u zajednici?

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

- Opišite osobu koju ste susreli u zajednici, a koja je ostavila jak pozitivan ili negativan dojam na vas?
- Vidite li prednosti djelovanja u zajednici? Zašto da ili ne?
- Je li se vaše mišljenje o osobama s kojima ste surađivali promijenilo? Na koji način?
- Na koji su način okruženje i društveni uvjeti utjecali na ljude s kojima surađujete u zajednici?
- Koje institucionalne strukture postoje na vašoj lokaciji ili u zajednici? Na koji način utječu na osobe s kojima surađujete?
- Je li iskustvo utjecalo na vaš svjetonazor? Na koji način?
- Jesu li se mogućnosti vezane za vašu karijeru proširile kroz iskustvo zalaganja u zajednici?
- Zašto organizacija za koju radite postoji?
- Je li vas neki element vašeg djelovanja u zajednici iznenadio? Ako da, koji?
- Koji su vam se vaši postupci u zajednici činili učinkoviti ili neučinkoviti?
- Na koji način se vaše razumijevanje zajednice promijenilo kao rezultat vašeg sudjelovanja u ovom projektu?
- Na koji način biste mogli nastaviti svoje sudjelovanje u ovoj grupi ili društvenom pitanju?

- Na koji način biste mogli educirati druge ili povećati svijest o ovoj grupi ili društvenom pitanju?
- Koji su najteži ili najbolji dijelovi vašega posla? Zašto?
- Opišite razočaranje ili uspjeh kojega ste doživjeli na svom projektu. Što ste naučili iz toga?
- Jeste li se osjećali kao „outsajder“ na svojoj lokaciji tijekom iskustva djelovanja u zajednici? Na koji se način razlikuju „outsajderi“ i „insajderi“?
- Na koji način izražavate svoje vrijednosti tijekom djelovanja u zajednici?
- Zbog čega se možete osjećati nelagodno tijekom djelovanja u zajednici? Zašto?
- Dovršite ovu rečenicu: Zbog svoga iskustva s učenjem zalaganjem u zajednici, ja sam...

Dostupno na: <https://sl.engagement.uconn.edu/critical-reflection-for-service-learning/>, preuzeto 31. kolovoza 2018.

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

Literatura

1. *, Critical Reflection for Service Learning, Sveučilište Connecticut. Dostupno na: <https://sl.engagement.uconn.edu/critical-reflection-for-service-learning/>, preuzeto 31. kolovoza 2018.
2. *, Pedagogy in action, the SERC portal for educators (2018). Dostupno na: <https://serc.carleton.edu/sp/library/enviropjects/what.html>, preuzeto 31. kolovoza 2018.
3. Eyler, J., Giles, D.E. i Schmiede, A. (1996). *A Practitioner's Guide to Reflection in Service-Learning identify, Student voices and reflection*, Nashville: Sveučilište Vanderbilt.
4. Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. New Jersey: Prentice-Hall.
5. Oxendine, C., Robinson, J. i Willson, G. (2004). *Experiential learning. Learning, Teaching & Technology*, Elektronička knjiga.

Primjer evaluacijskoga upitnika

Molimo odgovorite na sva pitanja u upitniku. Vaši odgovori pomoći će nam da poboljšamo buduće edukacije!

1. Procijenite korisnost različitih dijelova edukacije koristeći sljedeću ljestvicu za procjenu (označite svaku cjelinu edukacije):

1 – Iznimno korisno   2 – Djelomično korisno   3 – Nije korisno

Cjeline edukacije	1	2	3
Cjelina 1 Uvod u edukaciju			
Cjelina 2 Treća misija sveučilišta			
Cjelina 3 Osnovne sastavnice i definicija učenja zalaganjem u zajednici			
Cjelina 4 Kvadrantni model učenja zalaganjem u zajednici i tranzicije utemeljene na sastavnicama			
Cjelina 5 Etape & proces (planiranje i provedba)			
Cjelina 6 Kritička refleksija u učenju zalaganjem u zajednici			
Cjelina 7 Evaluacija, zaključak i proslava			
Cjelina 8 Dokumentiranje, komunikacija i promidžba			
Cjelina 9 Predložak za kolegij o učenju zalaganjem u zajednici i evaluaciju edukacije			

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

2. Molimo označite razinu svoga slaganja sa sljedećim tvrdnjama:

1 – u potpunosti se slažem ... 5 – uopće se ne slažem

Tvrdnje	1	2	3	4	5
Koristit ću znanje i vještine stečene tijekom edukacije u svom budućem radu sa studentima.					
Edukacija je ispunila moja očekivanja.					
Stekao/la sam nova znanja i vještine o metodologiji učenja zalaganjem u zajednici tijekom edukacije.					
Prezentacija je bila jasna i razumljiva.					
Prezentacija je bila zanimljiva i inspirativna.					
Imao/la sam priliku podijeliti svoja iskustva s ostalim sudionicima tijekom edukacije.					
Imao/la sam priliku aktivno sudjelovati u edukaciji.					
Kvaliteta pisanih materijala (nastavna pomagala, skripte, PowerPoint prezentacije, literatura, mrežni materijali) bila je dovoljno visoka.					
Pisani materijali (nastavna pomagala, skripte, PowerPoint prezentacije, literatura, mrežni materijali) bili su jasni i razumljivi.					
Imao/la sam dovoljno prilika za učenje tijekom edukacije.					
Općenito sam zadovoljan/na kvalitetom edukacije.					
Dodatni nastavni materijali bili su zadovoljavajući.					
Prostor i hrana/piće tijekom pauze bili su zadovoljavajući.					
Trajanje edukacije iskorišteno je optimalno.					

DODATNI NASTAVNI MATERIJALI

---

3. Što ste naučili tijekom edukacije?
4. Molimo navedite koji je dio edukacije ostavio najbolji dojam na Vas?
5. Kakve biste izmjene predložili ili prijedloge dali edukatorima u svrhu poboljšanja edukacije?
6. Ako imate dodatne komentare, molimo da ih navedete ovdje:

PRILOZI – UČENJE ZALAGANJEM U ZAJEDNICI U VISOKOM OBRAZOVANJU U DRŽAVAMA PARTNERA

Učenje zalaganjem u zajednici u visokom obrazovanju u Austriji

Pripremila Maria Haupt

Treća misija je motor koji pokreće razmjenu izvan znanstvenoga sustava i pomaže u pronalaženju odgovora na društvene izazove. Ovo naprimjer uključuje literaturu i članke na temu rezultata istraživanja u medijima, kao i učenje zalaganjem u zajednici. Treća misija usredotočena je na razmjenu između sveučilišta i ostatka svijeta u području nastave i istraživanja. Treća misija ima gospodarsku dimenziju u kojoj je prepoznatljiv ekonomski uzorak djelovanja utemeljen na resursima (npr. transfer tehnologije) te društvenu dimenziju koju definiramo kao razumijevanje znanosti u društvu. Treća misija način je razmišljanja kojim se ostvaruju prve dvije misije¹. **Učenje zalaganjem u zajednici** smatra se dijelom treće misije. Ono poprima sve veći značaj u Austriji jer reflektira koncept i važnost treće misije za sveučilišta i društvo. Učenje zalaganjem u zajednici pripada i nastavi kao oblik ili sredstvo za ostvarenje treće misije. Dakle, učenje zalaganjem u zajednici jednako utječe na obje misije – nastavu i treću misiju – sveučilišta.

Austrijsko Ministarstvo znanosti, istraživanja i gospodarstva objavio je

¹ Pinheiro, R., Langa, P., Pausits, A. (2015). The institutionalization of universities' third mission: introduction to the special issue. U: European Journal of Higher Education 5(3), 227–232.

2007. godine **Nacionalnu strategiju za društvenu dimenziju visokoga obrazovanja**. Iako je strategija usredotočena na omogućavanje lakšeg pristupa visokom obrazovanju svim studentima te koncept učenja zalaganjem u zajednici se ne spominje izričito, neke od navedenih mjera sadržajno se prepliću s učenjem zalaganjem u zajednici. Ovo naprimjer uključuje „cilj 3: priznavanje neformalnih kompetencija“ u kojem je spomenuta potreba postizanja „finalnoga međusektorskoga sporazuma o strategiji priznavanja neformalnoga učenja unutar okvira **Strategije o cjeloživotnom učenju u Austriji, LLL:2020**“². Navedena austrijska LLL:2020 Strategija kao dio „cilja 6“ uključuje „jačanje 'obrazovanja u zajednici' kroz ustanove iz zajednice te u organiziranome građanskome društvu“³.

Jedan od načina poticanja učenja kroz djelovanje u zajednici u Austriji je, između ostaloga, platforma **Atlas dobre nastave**⁴ koju provodi Ministarstvo obrazovanja, znanosti i istraživanja u suradnji s austrijskim visokoškolskim ustanovama. Mrežna stranica nudi detaljne opise kolegija te prijedloge za njihovo ostvarenje.

² Ministarstvo znanosti, istraživanja i gospodarstva (2017): Nacionalna strategija za društvenu dimenziju visokoga obrazovanja. Prema inkluzivnome pristupu i širem sudjelovanju. Kratki sažetak, str. 5.

³ Republika Austrija (2011): Strategie zum lebensbegleitenden Lernen in Österreich. LLL:2020, str. 32.

⁴ Atlas der guten Lehre: <http://www.gutelehre.at>

PRILOZI

Sve veći broj austrijskih sveučilišta, veleučilišta i pedagoških fakulteta uspješno provodi kolegije o učenju zalaganjem u zajednici⁵. Sveučilište u Beču je naprimjer pokrenulo platformu namijenjenu sveučilišnim profesorima koja im pomaže pronaći informacije o učenju zalaganjem u zajednici te omogućuje dijeljenje ideja o kolegijima⁶. Institucionalne jedinice poput *Centra za inovativnu nastavu* i učenje na Veleučilištu Sv. Pölten ili *Centar za tehnologiju i inovacije u učenju* na Pedagoškom fakultetu u Beču također provode radionice koje pružaju podršku sveučilišnim profesorima kada je riječ o temi učenja zalaganjem u zajednici⁷.

⁵ Za primjere najbolje prakse u Austriji, vidite izvještaj „Europe Engage. Developing a culture of civic engagement through service learning within higher education in Europe. Report: Identifying best practices“ (2016). Dostupno na: <http://europeengagedotorg.files.wordpress.com/2015/10/o2a2-full.pdf>, preuzeto 31. ožujka 2019.

⁶ Dostupno na: <http://thirdmission.univie.ac.at/service-learning/>, preuzeto 31. ožujka 2019.

⁷ Dostupno na: <http://thirdmission.univie.ac.at/service-learning/>, preuzeto 31. ožujka 2019.

Učenje zalaganjem u zajednici u visokom obrazovanju u Hrvatskoj

Pripremila Bojana Čulum Ilić

Prva nastojanja da se u Hrvatskoj osnuju „pravi“ kolegiji koji bi integrirali u visokoškolsku nastavu model učenja zalaganjem u zajednici, dogodila su se kasnih '90ih godina na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, pri Odsjeku za pedagogiju. U okviru tadašnjeg studijskog programa pedagogije u akademskoj godini 1997./1998. pokrenut je studijski modul „Obrazovanje za razvoj građanskoga društva“⁸. Spomenuti se studijski modul sastojao od tri kolegija – Obrazovanje za razvoj građanskog društva, Pedagogija slobodnog vremena i Iskustveno učenje u izvannastavnim aktivnostima – te su se sva tri kolegija održavala tijekom cijele akademske godine. Slijedeći svoje vlastite (profesionalne) interese, zadatak studenata bio je ostvariti održivi odnos s lokalnim udrugama, uključiti se u projekte i aktivnosti koje su mogle doprinijeti i odraziti se na određena pitanja od lokalne važnosti te na kraju izvijestiti o svom djelovanju kroz različite zadatke i dnevnike za kritičku refleksiju.

Slične su se inicijative (koje nisu uvijek slijedile principe učenja zalaganjem u zajednici) počele pojavljivati na raznim sveučilištima od 2000. godine, no pretežno su bile dijelom polja društvenih znanosti. Akademici sa Sveučilišta u Rijeci (Filozofski fakultet, Ekonomski fakultet) i Sveučilišta u Zagrebu (Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Fakultet

⁸ Studijski modul pokrenula je profesorica Jasminka Ledić nakon povratka iz SAD-a gdje je provela jednu akademsku godinu kao Fulbright stipendistica.

PRILOZI

političkih znanosti i Filozofski fakultet) počeli su unositi inovacije i uključivati pedagogiju učenja zalaganjem u zajednici u visokoškolsku nastavu i učenje. Takve inicijative bile su povremene i najčešće nisu imale sustavnu potporu te su integrirane u izborne, a ne obvezne kolegije.

Prvi poticaj za provođenje trajnijih kolegija učenja zalaganjem u zajednici pojavio se 2017. godine kroz Operativni program Europskog socijalnog fonda „Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.“ Ured Vlade Republike Hrvatske za udruge, kao posredničko tijelo razine 1, donio je Odluku o financiranju poziva na dostavu projektnih prijedloga *Podrška razvoju partnerstava organizacija civilnog društva i visokoobrazovnih ustanova za provedbu programa društveno korisnog učenja*⁹. Osnovni cilj Poziva bio je povećati broj studenata koji posjeduju praktično znanje i vještine za rješavanje konkretnih društvenih problema i doprinos razvoju zajednice. Specifični ciljevi bili su sljedeći: (I) osnažiti stručne, analitičke i zagovaračke kapacitete organizacija civilnog društva kroz suradnju s visokoobrazovnim ustanovama, i (II) uspostaviti održive programe društveno korisnog učenja na visokoobrazovnim ustanovama kao dio sustavnog pristupa jačanju društvene odgovornosti nastavnika i studenata. Tada je prvi put u Hrvatskoj (a vjerojatno i u Europi) dio programa Europskog socijalnog fonda bio izravno posvećen razvoju programa/kolegija o društveno korisnom učenju na visokoobrazovnoj razini, s dodijeljenih 3,6 milijuna EUR te dvadeset i četiri financirana projekta.

⁹ Više informacija možete pronaći na: <https://udruge.gov.hr/highlights/eu-programmes/european-social-fund-4849/4849>

Poziv je bitno pridonio (te još pridonosi) promicanju pedagogije učenja zalaganjem u zajednici u Hrvatskoj. Pet državnih javnih sveučilišta – Sveučilište u Zagrebu, Sveučilište u Splitu, Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Osijeku i Sveučilište u Dubrovniku (točnije njihove sastavnice) te nekoliko veleučilišta ostvarili su partnerstva s udrugama koje su formalno određene kao prijavitelji projekta. Mreža/e partnerskih ustanova koje su osnovane tijekom ova dvadeset i četiri projekta pokazuju raznolikost i raznovrsnost (akademskih) disciplina te zakonskih statusa i polja djelovanja partnera. Ovi su projekti stoga platforma za suradnju između udruga (koje djeluju u područjima obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi, politike i javnih politika, nacionalnih manjina, ljudskih prava, LGBT zajednica, beskućništva, održivosti, političkog sudjelovanja, itd.), strukovnih udruga, istraživačkih instituta, lokalnih i regionalnih volonterskih centara, državnih agencija i centara te studentskih udruga.

Većina projekata bila je ili još jeste organizirana oko slične platforme koja nudi obrazovne edukacije za akademske zaposlenike i ostale partnerske organizacije, prezentacijske radionice o učenju zalaganjem u zajednici namijenjene studentima, priručnike o učenju zalaganjem u zajednici za „početnike“ te druge korisne materijale (dostupne u tiskanom i digitalnom obliku), osnivanje radnih grupa za raspravu o mogućnostima i oblicima zajedničkoga razvoja visokoškolskih kolegija o učenju zalaganjem u zajednici, osnivanje sveučilišnih/fakultetskih centara za učenje zalaganjem u zajednici (npr. Ekonomski fakultet na Sveučilištu u Splitu) te organizaciju i sudjelovanje u raznim javnim događanjima i konferencijama u svrhu daljnjeg promicanja učenja zalaganjem u zajednici i ideje društvene odgovornosti sveučilišta.

PRILOZI

Jedna od takvih platformi bila je i 1. Konferencija o društveno-korisnom učenju na sveučilištima: *Obrazovanje za okoliš i održivi razvoj u Hrvatskoj* u organizaciji Udruge za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce te partnerskih fakulteta sa Sveučilišta u Splitu¹⁰. Konferencija je okupila šezdesetak sudionika (akademske radnike, stručnjake, udruge, studenata, agencija za financiranje) koji su sudjelovali u razmjeni postojećeg znanja, iskustava i izazova vezanih uz provedbu kolegija o učenju zalaganjem u zajednici u nacionalnom i međunarodnom kontekstu. Konferencija se pokazala važnom platformom za povezivanje nekih od najvažnijih sudionika u programima/kolegijima o učenju zalaganjem u zajednici u Hrvatskoj. Jedan od najvažnijih rezultata konferencije jeste inicijativa za osnivanje prve mreže za učenje zalaganjem u zajednici u Hrvatskoj, kao i zbornik radova objavljen u tiskanoj i digitalnoj inačici, prvi svoje vrste usredotočen isključivo na radove vezane za učenje zalaganjem u zajednici na državnoj visokoobrazovnoj razini.

Navedene inicijative nastale su nedavno te će stoga njihov razvoj biti vidljiv tek u budućnosti. Međutim, veći razvitak učenja zalaganjem u zajednici u hrvatskom visokoškolskom prostoru zabilježen je tek tijekom protekle dvije godine te sada preostaje pratiti budući napredak i značajnije ulagati u istraživanje koje može ponuditi smjernice za buduću „evoluciju“ učenja zalaganjem u zajednici.

¹⁰ Više informacija o konferenciji dostupno je na: <https://udrugasuncesplit.wixsite.com/pazi-conference/copy-of-home>

Učenje zalaganjem u zajednici u visokom obrazovanju u Češkoj Republici

Pripremila Tatiana Matulayová

U Češkoj Republici postoji posebni zakon o visokoobrazovnim ustanovama (Zakon o visokom obrazovanju br. 111/1998) koji zajedno s državnim odredbama (Ministarstvo obrazovanja, mladih i sporta – MEYS) određuje ulogu i poziciju sveučilišta u češkom društvu. Zakon navodi da je praktični rad dio preddiplomskih i diplomskih studija te da sveučilišta trebaju omogućiti studentima prilike za stjecanje teorijskih i praktičnih vještina. Nadalje, u uvodu Zakona navodi se da visokoobrazovne ustanove:

- a) „nude druge oblike obrazovanja; potiču stjecanje, nadogradnju, povećanje i obnavljanje znanja u različitim područjima učenja i kulture te time doprinose cjeloživotnom učenju“
- b) igraju aktivnu ulogu u javnoj raspravi o društvenim i etičkim pitanjima, njeguju kulturnu raznolikost i međusobno razumijevanje, oblikuju građansko društvo i pripremaju mlade generacije na život u takvome društvu;
- c) doprinose razvoju na državnoj i regionalnoj razini te surađuju s različitim razinama državne administracije te lokalne i područne samouprave, kao i s poduzetničkim i kulturnim zajednicama.“

Također, treća uloga sveučilišta izričito je definirana u Bijeloj knjizi tercijarnoga obrazovanja (White Book on Tertiary Education) koju su 2008. godine za MEYS napisali stručnjaci za visoko obrazovanje kako bi

PRILOZI

stvorili teorijski temelj za reformu sustava visokog obrazovanja u Češkoj Republici.

Drugi dokument koji se djelomično bavi trećom ulogom obrazovnih ustanova je Dugoročni plan za obrazovni i znanstveni, istraživački i inovativni razvoj, umjetničke i druge kreativne aktivnosti za visokoškolske ustanove za razdoblje 2016.-2020. U njemu se mogu pronaći informacije o okruženju podložnom stalnim promjenama kojemu bi se visokoškolske ustanove trebale prilagoditi. Visokoškolske ustanove trebale bi se prvenstveno prilagođavati jačajući ulogu aktivnoga građanstva kod studenata i cjeloživotnoga obrazovanja te prepoznajući nove izazove. Ovaj dokument prati načela propisana Strateškim okvirom za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja („ET 2020“).

Zakonska odredba br. 275/2016 bavi se Standardima za postizanje akreditacije za studijske programe visokoškolskih ustanova te naglašava treću ulogu sveučilišta, posebice suradnju s dionicima izvan sveučilišta i društvenu odgovornost ili praktični rad (najmanje 8 tjedana na sveučilišnim studijskim programima i 12 tjedana na stručnim preddiplomskim studijskim programima).

Svako sveučilište ima svoju strategiju za poticanje treće uloge, a većinom su usredotočena na primijenjeno istraživanje. Važan je rastući interes za podupiranje građanskoga društva te dobrotvornih i nevladinih organizacija. Sveučilišta su prepoznata kao važni sudionici u društvenom i gospodarskom razvoju.

Dakle, u Češkoj Republici postoji nekoliko zakonskih dokumenata koji otvoreno pozivaju na poticanje treće uloge visokoškolskih ustanova,

a utemeljeni su na odredbama i preporukama Europske unije. Značenje treće uloge visokoškolskih ustanova još uvijek je preširoko shvaćeno u Češkoj Republici – neki je vide kao promicanje sveučilišta, a drugi kao poslovnu priliku.

Zakon o visokom školstvu br. 111/1998 navodi da su javne visokoškolske ustanove u Češkoj Republici neovisne kada je riječ o određivanju uvjeta upisa na studij, procjeni troškova vezanih za studijske programe i oblikovanju studijskih programa. Svaki studijski program je stoga jedinstven i kurikulumi se razlikuju od sveučilišta do sveučilišta. Ovo također omogućuje provođenje raznih aktivnosti kojima se može promovirati treća misija i učenje zalaganjem u zajednici.

Sveučilište Palacký u Olomoucu

Obveza Sveučilišta je omogućiti studentima stjecanje znanja i iskustva u nastavi i istraživanju te stjecanje i primjenu znanja u odabranoj disciplini koje onda mogu pretvoriti u nove mogućnosti za sebe, svoju zajednicu i svijet. Sveučilište će razvijati aktivnosti na poljima kulturnoga života, društvenoga života i zdravog životnog stila. Aktivno će tragati za novim mogućnostima i odgovarati na potrebe društva.

Misija Sveučilišta Palacký u Olomoucu je podupirati studentsko djelovanje u svim istraživačkim područjima, njegovati kritičko i kreativno razmišljanje te stvarati znanje, kao i osigurati visokokvalitetno sveučilišno obrazovanje u širokom rasponu prirodnih, medicinskih, zdravstvenih i društvenih znanosti na preddiplomskoj, diplomskoj i doktorskoj razini. Aktivno partnerstvo Sveučilišta s regionalnom i svjetskom zajednicom

PRILOZI

doprinosi razvoju intelektualnog bogatstva društva te njegovom održivom, znanstvenom, tehničkom, kulturnom i društvenom razvoju.

Ove definicije, zakletve i misije stvaraju prostor za poučavanje/ učenje teorije te njezinu primjenu tijekom terenskoga rada, kao i njezino testiranje i korištenje u svrhu služenja društvu i zajednici u kojoj živimo. U siječnju 2018. godine organiziran je OKRUGLI STOL tijekom kojega su predstavnici većine fakulteta na Sveučilištu Palacký mogli podijeliti svoja iskustva kada je riječ o aktivnostima vezanima za treću misiju Sveučilišta. Rektor Sveučilišta Palacký u Olomoucu izjavio je da se Sveučilište treba više posvetiti svojoj trećoj misiji te surađivati više sa zajednicom. Sudionici su govorili o aktivnostima svojih fakulteta koje obuhvaćaju učenje zalaganjem u zajednici. Rezultati su bili iznenađujuće pozitivni – to znači da su svi prisutni fakulteti već uspjeli provesti neke od aktivnosti učenja zalaganjem u zajednici u djelo. Neke od njih vezane su uz terenski rad, a druge uz studentsko volontiranje (uz potporu profesora). Neki profesori su također govorili o konkretnim izazovima i preprekama s kojima su se susreli tijekom provedbe aktivnosti. Odgovori sudionika pokazuju da svaki fakultet ili čak odsjek na Sveučilištu ima različit organizacijski pristup učenju zalaganjem u zajednici (djelomično utemeljen na polju znanja i mogućnostima vezanima uz njega). Većina profesora na Sveučilištu surađuje s organizacijama izvan sveučilišta tijekom provođenja aktivnosti učenja zalaganjem u zajednici. Neki od njih osnovali su svoje centre kako bi stvorili prostor u kojem studenti mogu primijeniti stečeno znanje – npr. Pravna klinika ili Centar za fizičku analizu. Svi članovi žele nastaviti suradnju s Odsjekom za kršćanski društveni rad kao partnerom SLIHE-a kako bi društveno odgovorne aktivnosti bili prisutnije na Sveučilištu te

kako bi zajedno osmislili okvir za provedbu učenja zalaganjem u zajednici na Sveučilištu. Svi sudionici su također otvoreni za poticanje suradnje između raznih fakulteta i odsjeka. Sveučilište Palacký također je razvilo projekt nazvan UniOn – Civic University project. Riječ je o sveučilišnoj platformi utemeljenoj na partnerskom pristupu i javnom dijalogu. U skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju (§ 1 Uvod), UniOn je otvoren za suradnju:

- a) s osnovnim i srednjim školama, klubovima za starije osobe, interesnim grupama i svim posjetiteljima lokalnih obrazovnih događanja diljem Češke Republike;
- b) sa studentima i nastavnicima ili udrugama koje nude pomoć, savjet i informacije na različitim poljima ljudskoga djelovanja.

Izvori:

https://is.muni.cz/th/wwu5t/Mikulova_DP.pdf

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/legislativa>

<https://www.tc.cz/cs/storage/a18e0e2993d1b54e85281edcffffbada92e17c678?uid=a18e0e2993d1b54e85281edcffffbada92e17c678>

http://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/Jakub/DZ_2016_2020.pdf

<http://denikreferendum.cz/clanek/16551-treti-role-podle-univerzity-karlovy>

<https://www.slideshare.net/ipnkredo/tet-role->

PRILOZI

[eskch-vysokch-kol-vzkumn-zprva-ipn-kredo](https://www.eskch-vysokch-kol-vzkumn-zprva-ipn-kredo)

<https://www.asvsp.org/standardy/>

<https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

https://files.upol.cz/sites/pub/layouts/15/WopiFrame.aspx?sourcedoc={69665BFF-FF01-4C10-B925-8F9722D29332}&file=zprava_hodnoceni_kvality-13_12_2018.pdf&action=default

<https://www.slideshare.net/ipnkredo/tet-role-eskch-vysokch-kol-vzkumn-zprva-ipn-kredo>

<https://www.upol.cz/univerzita/hodnoceni-kvality/>

<https://www.asvsp.org/standardy/>

<https://www.csvs.cz/>

<https://union.upol.cz/o-projektu/>

Učenje zalaganjem u zajednici u visokom obrazovanju u Rumunjskoj

Pripremila Alina Simona Rusu

U Rumunjskoj danas postoji 49 javnih (državnih) sveučilišta i 8 privatnih sveučilišta. Prema podacima dostupnima na Ranking Web of University (www.webometrics.info/en/Europe/), pet najboljih visokoškolskih ustanova u Rumunjskoj su Sveučilište Babeş-Bolyai u gradu Cluj-Napoca, Sveučilište u Bukureštu, Sveučilište Alexandru Ioan Cuza u gradu Iaşi, Sveučilite West u gradu Timișoara i Tehničko veleučilište u gradu Cluj-Napoca.

Kvalitativna analiza službenih stavova navedenih u Strateškim planovima 2016.-2020. pet najboljih sveučilišta pokazuje da iako koncept učenja zalaganjem u zajednici nije imenovan u tim dokumentima, sve visokoobrazovne ustanove predstavljaju svoje misije i vrijednosti u tri glavne kategorije: obrazovanje, istraživanje i građansko sudjelovanje. Iako treća misija nije uvijek izričito spomenuta u službenim dokumentima rumunjskih visokoškolskih ustanova, njezino značenje i sastavnice uvijek su prisutne u misijama sveučilišta. Dakle, u misijama je većinom navedeno trojstvo modernih akademskih ustanova, a to su napredno istraživanje, obrazovanje i priprema studenata za sudjelovanje u suvremenom društvu te za društveno odgovornu budućnost (npr. Strateški plan Sveučilišta Babeş-Bolyai 2016.-2020.). U skladu sa službenim dokumentima rumunjskih visokoškolskih ustanova u kojima su spomenute sastavnice koncepta treće misije i učenja zalaganjem u zajednici, Strateški

PRILOZI

plan Sveučilišta u Bukureštu navodi da je jedna od misija Sveučilišta građansko sudjelovanje koje doprinosi potrebama zajednice i države te pronalaženje najboljih rješenja utemeljenih na znanju za te potrebe (Strateški plan Sveučilišta u Bukureštu 2016.-2020.). Ove tvrdnje o građanskom sudjelovanju i pronalaženju rješenja utemeljenih na znanju možemo protumačiti kao pozitivne temelje za planiranje i provedbu strategije za učenje zalaganjem u zajednici na institucionalnoj razini u rumunjskim visokoškolskim ustanovama.

Još jedan temelj za sustavnu provedbu učenja zalaganjem u zajednici u rumunjskim visokoškolskim ustanovama je državni zakonodavni okvir koji podupire volonterske aktivnosti studenata (u skladu s europskim odredbama), kao i ugovori o suradnji s partnerima iz zajednice koji studentima omogućuju terensku nastavu i pripravništvo. Dakle, svako sveučilište je potaknuto da kroz svoje odsjeke ostvari službenu suradnju s partnerima iz zajednice u kontekstu obrazovne prakse (terenska nastava, usavršavanje nastavnika) ili istraživačkih projekata (napomena: posebne pozive za financiranje svake godine objavljuje rumunjska državna Izvršna agencija za financiranje istraživanja i razvoja [www.uefiscdi.ro] koja potiče suradnju između sveučilišta i partnera iz zajednice).

Formalno volontiranje i programi studentskih udruga orijentirani na zajednicu počeli su se pojavljivati relativno nedavno u Rumunjskoj, kratko nakon rumunjske revolucije iz 1989. godine (Rebeleanu i Nicoara, 2011.). U svom prvotnom obliku, rumunjski državni Zakon o volontiranju (Zakon br. 195/2001) definira volontiranje kao „*aktivnost*

od javnoga interesa koju neka osoba svojom slobodnom voljom provodi u ime drugih, a bez financijskoga dobitka“. Zakon o volontiranju je u Rumunjskoj prošao nekoliko izmjena u svrhu usklađivanja s Europskom konvencijom o promicanju transnacionalnog i dugotrajnog volontiranja mladih (2000.) koju je Rumunjska ratificirala 2003. godine (Rebeleanu i Nicoara, 2011.). Broj studentskih organizacija u Rumunjskoj koje promiču volontiranje u zajednici u porastu je od 2000. godine te su neke visokoškolske ustanove počele prepoznavati mogućnost povezivanja studentskih volonterskih programa sa sadržajem kurikuluma i stručnim kompetencijama vezanima uz određene kolegije (ove upute utemeljene su na razini pripremljenosti za provedbu učenja zalaganjem u zajednici; Rusu, Bencic i Hodor, 2014.). Nadalje, program „Youth in Action“ kojega u Rumunjskoj provodi državna Agencija za programe djelovanja u zajednici u području obrazovanja i osposobljavanja nudi odlične prilike za razmjenu dobre prakse unutar polja volontiranja usmjerenoga na zajednicu (Rebeleanu i Nicoara, 2011.). Također, tijekom posljednjega desetljeća studenti su imali priliku upoznati se s konceptom učenja zalaganjem u zajednici kroz raznolike aktivnosti i programe u organizaciji nevladinih udruga u Rumunjskoj (npr. New Horizons Foundation) koji su poticali građansko djelovanje mladih te bili usmjereni na potrebe osoba u nepovoljnom položaju u Rumunjskoj.

Kada je riječ o istraživačkim i institucionalnim razvojnim projektima koji se izravno bave konceptom učenja zalaganjem u zajednici u kontekstu treće misije sveučilišta, službeno dostupni podaci pokazuju ohrabrujući porast interesa rumunjske akademske zajednice za

PRILOZI

strategiju učenja zalaganjem u zajednici. U Rumunjskoj se trenutno provode dva međunarodna projekta (Erasmus + projekti) koja se bave temom učenja zalaganjem u zajednici u visokom obrazovanju, a to su: (1) *Service learning in higher education – fostering the third mission of universities and civic engagement of students (2017.-2020.)* – koordinator projekta je Sveučilište Matej Bel iz Slovačke te na njemu surađuju sljedeće visokoškolske ustanove: Sveučilište Babes-Bolyai (Rumunjska), Sveučilište Palackeho (Češka Republika), Sveučilište u Rijeci (Hrvatska), Sveučilište Krems (Austrija) i Katoličko sveučilište Eichstatt-Ingolstadt (Njemačka); i (2) *ENGAGE STUDENTS – Promoting social responsibility of students by embedding service learning within HEIs curricula (2018.-2021.)* – koordinator ovoga projekta je Tehničko veleučilište iz Bukurešta (Rumunjska), a članovi konzorcija su Sveučilište u Portu (Portugal), Sveučilište u Dublinu (Irska), Sveučilište „La Sapienza“ iz Rima (Italija), Sveučilište u Beču (Austrija) i Tehničko veleučilište Kauno (Litva).

Literatura:

ENGAGE STUDENTS – Erasmus + Project *Promoting social responsibility of students by embedding service learning within HEIs curricula (2018-2021)*. Dostupno na: <https://www.fpce.up.pt/ciie/?q=en/content/engage-students-%E2%80%93-promoting-social-responsibility-students>

Ranking Web of University. Dostupno na: <http://www.webometrics.info/en/Europe/Romania>, preuzeto 31. ožujka 2019.

Rebeleanu, A.D., i Nicoara, P.C. (2011). Legislative Retrospect of Volunteering in Romania. *Scientific Annals of "A.I. Cuza" University, Iasi, Rumunjska*, IV, 27-37. Dostupno na: <https://anale.fssp.uaic.ro/index.php/asas/article/viewFile/114/89>

Rusu, A.S., Bencic, A., i Hodor, T. (2014). Service-Learning programs for Romanian students – an analysis of international programs and ideas of implementation. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 142:154-161. Doi: 10.1016/j.sbspro.2014.07.632

SLIHE Erasmus + Project *Service learning in higher education – fostering the third mission of universities and civic engagement of students (2017-2020)*. Dostupno na: www.slihe.eu

Strategic Plan 2016-2020 of Babes-Bolyai University, Cluj-Napoca, Rumunjska. Dostupno na: https://www.ubbcluj.ro/ro/despre/prezentare/files/strategii/plan_strategic_2016_2020.pdf, preuzeto 31. ožujka 2019.

Strategic Plan 2016-2020 of University of Bucharest, Rumunjska. Dostupno na: <https://www.unibuc.ro/wp-content/uploads/sites/7/2017/08/Plan-Strategic-2016-2020.pdf>, preuzeto 31. ožujka 2019.

PRILOZI

Učenje zalaganjem u zajednici u visokom obrazovanju u Slovačkoj

Pripremila Alžbeta Brozmanová Gregorová

Iako veliki broj europskih dokumenata i istraživanja naglašava važnost treće misije sveučilišta, taj termin je skoro nepoznat u slovačkom visokom obrazovanju. Na temelju analize strateških materijala visokoobrazovnih ustanova u Slovačkoj, autorica Matulayová (2013.) došla je do zaključka da niti jedan strateški dokument ne spominje izričito koncept treće misije ili treće uloge sveučilišta. Također, nije prisutno niti pitanje „novih uloga“ ili društvene odgovornosti visokoobrazovnih ustanova. Međutim, naglašena je suradnja s industrijom i privatnim sektorom. Spoznaja i znanje promatraju se kao proizvod; obrazovanje i istraživanje kao usluge. Republika Slovačka prihvatila je pristup koji naglašava gospodarsku dimenziju tercijarnoga obrazovanja. Akademske kapitalizam prisutan je u svim aspektima državne politike vezane za tercijarno obrazovanje i znanost i istraživanje – od organizacije i financiranja preko kvalitete i mjerenja ishoda pa sve do planiranja budućeg razvoja. Nacionalni obrazovni i razvojni program „*Learning Slovakia*“ (Národný program výchovy a vzdelávania „Učiaci sa Slovensko“) iz 2017. godine trebao je u zasebnom poglavlju ponuditi novu definiciju misije sveučilišta (Burjan, 2017.), međutim taj dokument nije prihvaćen. Nacionalni program za razvoj obrazovanja (Národný program výchovy a vzdelávania) koji je u Slovačkoj prihvaćen 2018. godine kao dio mjera za visoko obrazovanje

spominje sredstva za potporu provedbe treće misije visokoškolskih ustanova, ali ova mjera nije definirana.

Posebnost razvoja učenja zalaganjem u zajednici u slovačkim uvjetima jeste njegova poveznica s obrazovanjem za volonterstvo i građansko djelovanje. U travnju 2018. godine, Ministarstvo obrazovanja, znanosti, istraživanja i sporta prihvatilo je Strategiju za obrazovanje djece i mladih za volonterstvo u Slovačkoj (Konceptiavýchovy a vzdelávaniadetí a mládeže k dobrovoľníctvu). Strategija je utemeljena na strateškim i konceptualnim dokumentima pripremljenima na državnoj razini, rezultatima istraživanja u području volonterstva mladih te postojećega djelovanja u tom polju. Strategija za mlade 2014.-2020. u Slovačkoj vodi računa o razvoju volontiranja mladih. Jedna od mjera koje su definirane u Strategiji jeste povezivanje volontiranja s formalnim obrazovanjem. Program potpore za volonterstvo i volonterske centre koji se temelji na Rezoluciji br. 68/2012, Članak C.15. Vlade Republike Slovačke, a koju je prihvatilo Vijeće Vlade Republike Slovačke za nevladine i neprofitne organizacije kroz Rezoluciju br. 22/2013, naglašava i opravdava važnost volontiranja, nužnost potpore volontiranju te potrebu edukacije volontera unutar koncepta cjeloživotnog učenja. U skladu s predloženim mjerama programa, jedan zadatak uvršten je u Akcijski plan za Strategiju razvoja civilnoga društva za razdoblje od 2017. do 2018. Zadatak je bio sljedeći: pripremiti Strategiju za obrazovanje djece i mladih za volonterstvo. Unutar definicije volontiranja kao transverzalne teme i prostora za iskustveno učenje utemeljeno na iskustvenoj refleksiji, pedagozi bi trebali usmjeriti djecu i mlade prema

PRILOZI

aktivnom sudjelovanju, proaktivnom pristupu rješavanju društvenih problema, pomaganju drugima kroz volonterske aktivnosti, ali i prema inkluzivnom ponašanju i prodruštvenim stavovima i vrijednostima.

Razvoj učenja zalaganjem u zajednici u visokom obrazovanju u Slovačkoj započeo je na Sveučilištu Matej Bel (SMB). Može se reći da je SMB vodeće sveučilište u Slovačkoj u ovom području koje provodi istraživanja, nudi stipendije i objavljuje znanstvene radove u nacionalnom i međunarodnom prostoru. Drugdje u Slovačkoj, jedino Sveučilište Prešov u Prešovu posvećuje prostor učenju zalaganjem u zajednici i to isključivo kada je riječ o obrazovanju socijalnih radnika, dok je Katoličko sveučilište u Ružomberoku trenutno u početnoj fazi uvođenja toga koncepta. Postoji još nekoliko osnovnih i srednjih škola koje provode pilot projekte o učenju zalaganjem u zajednici (mnoge od njih u suradnji s Volonterskim centrom u Banskaj Bistrici i SMB-om).

SMB je od 1998. godine posvećeno razvoju volonterskih studentskih aktivnosti, posebice u suradnji s regionalnim Volonterskim centrom u Banskaj Bistrici. SMB provodi učenje zalaganjem u zajednici od 2005. godine. Implementirala ga je jedna profesorica (danas koordinatorica za učenje zalaganjem u zajednici na SMB-u) unutar teme *Treći sektor i neprofitne organizacije* u obrazovanju budućih socijalnih radnika. Od 2013. godine, projekt *Development of innovative forms of education at Matej Bel University in Banská Bystrica* (Razvoj inovativnih oblika obrazovanja na Sveučilištu Matej Bel u Banskaj Bistrici) ima ključnu ulogu u kvalitativnom i kvantitativnom razvoju učenja zalaganjem

u zajednici na SMB-u. Na temelju procjene studentskih potreba, od akademske godine 2013./2014. provodimo učenje zalaganjem u zajednici unutar dvosemestralnog izbornog kolegija Učenje zalaganjem u zajednici 1 i Učenje zalaganjem u zajednici 2 pod vodstvom međudisciplinarnog tima sastavljenoga od 10 profesora s različitih odsjeka. Od 2016. godine SMB sudjeluje u međunarodnom programu pod vodstvom CLAYSS-a (Latinskoameričkog centra za učenje zalaganjem u zajednici) koji potiče razvoj učenja zalaganjem u zajednici na sveučilištima. Više od 30 profesora sa SMB-a educirano je o provedbi učenja zalaganjem u zajednici kroz mrežne tečajeve CLAYSS-a. Također, stvorena je platforma za razmjenu informacija i iskustava unutar tog polja. Rektor sveučilišta službeno je 2017. godine potvrdio učenje zalaganjem u zajednici kao način na koji sveučilište može ostvariti svoju treću misiju. Tijekom akademske godine 2018./2019., više od 15 kolegija na SMB-u je sadržavalo pedagogiju učenja zalaganjem u zajednici te je 17 profesora sudjelovalo u provedbi. Kolegiji su dio različitih studijskih programa na različitim fakultetima i većinom su vezani za socijalni rad, pedagogiju, socijalnu pedagogiju, obrazovanje nastavnika u različitim područjima i ekonomiju. Od 2013. godine do danas, više od 400 studenata sudjelovalo je u projektima učenja zalaganjem u zajednici provedenima u suradnji s raznim partnerima iz zajednice (školama, društvenim centrima, općinama, nevladinim udrugama, socijalnim centrima, zakladama...). Ne postoji administrativni kadar na razini odsjeka/fakulteta/sveučilišta koji bi pomagao profesorima u administrativnim poslovima. Sudjelovanje profesora nije dio njihovih službenih zaduženja te oni ne primaju

PRILOZI

---

nikakve beneficije ili financijske poticaje. Sudjelovanje u učenju zalaganjem u zajednici te aktivnosti u zajednici nisu dio redovne evaluacije profesora. Fond za potporu studentskih projekata učenja zalaganjem u zajednici osnovan je 2018. godine na SMB-u. Po prvi put studenti imaju priliku osigurati financijsku potporu za provedbu svojih projekata iz sveučilišnih izvora. Provedba treće misije sveučilišta i učenja zalaganjem u zajednici unutar sveučilišnoga kurikuluma važno je strukturalno pitanje. Uspjeli smo napraviti prve korake u tom procesu. Najveći izazov nije formalna promjena, nego psihološka promjena koja je dugoročan proces ispunjen izazovima.

Posebna karakteristika razvoja učenja zalaganjem u zajednici u slovačkim uvjetima je njegova povezanost s obrazovanjem za volonterstvo i civilno zalaganje. U travnju 2018. godine, Ministarstvo obrazovanja, znanosti, istraživanja i sporta prihvatilo je *Strategiju za obrazovanje djece i mladih za volonterstvo u Slovačkoj* (Konceptiavýchovy a vzdelávaniadetí a mládeže k dobrovoľníctvu).

SMB aktivno sudjeluje u srednjoeuropskoj i istočnoeuropskoj mreži za učenje zalaganjem u zajednici.

slihe

2020/2021